

**S. Caecilii Cypriani Carthaginiensis Episcopi, Totivs
Africae Primatis Et Gloriosissimi Martyris Opera**

Cyprianus, Thascius Caecilius <Heiliger>

Coloniae Agrippinae, 1617

Concilium Carthaginiense de baptizandis hæreticis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80176](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80176)

139. Cum nimis delicata fuerint [Solus Morelius: in iis delicata. Pro quo Ambrosius, in deliciis egerint.] Reite sic Manutius, 140. & domesticos feminis tui non despicies] Reite sic Manutius, pro eo quod alij despicies, quia supra sic legitur libro de Oratione domini, ca. 2. de Opere & Eleemo.
141. Aduersus maiorem natu] Sic vertit quod grace est: *Προσβύ-τερον*.
142. Hæreticum hominem post vnam correptionem deuita] Rursum legunt tam Ms quam excus: post vnam, duntaxat. De quo vide de latini epist. 55. Certe etiam D. August. sic legit epistola 162.
143. Beati mundo corde] Confirmatur hinc quoque nostra hæc lectio.
144. Nihil licere diabolo] De hoc latius supra epistola 75.
145. Mercedem mercenario reddendam] Ms cum ver. exc. legunt: mercenario, & rursus: mercennarij.
146. Non augurandum] Idem rursus legunt: augurandum, At qui illud in Deuteronomio, superfluum esse putat, quoniam ad verbum habetur iuxta 70. prius citato. 139. Leuit. sicut & sequentium trium capitulorum testimonia. Unde fit, et ibi etiam locus non adiciatur, pro more ipsius Cypriani, hoc libro præsertim, saltem iuxta Ms. cod.
147. Non facies circum ex coma capitis vestri] Circon circummiserat, hoc est, conuoluit crines, quomodo & quidam ex Hebræo vertunt. Græce est apud 70. *στέφανον*, quam vocem alibi apud Græcos non reperi. Vertit pro eo interpres vulgatus ex Hebræo: Neque in rotundum arton debitis comam. Eodem autem intellectu dixit D. Hieron. Apolog. ad Dammianem & Apolog. aduersus Rufinum, Cirratos pueros sui iuuenes.
148. barbam non vellendam] Reite sic Manut. & Morel. pro eo quod erat duarum: Item non vellendum. Nam similiter supra Cyprian. lib. de lapsis Non placet contra, quod adnotat ad marginem Morel. Etsi 55. & quod in textum inseruit Manutius: apud Etsiam, quoniam contrarij prorsus habent eo capite Etsias, etiam iuxta 70. Reperitur vero his verbis apud 70. *ἐξέστρεψεν τὴν ὑψὶ τὸ πρὸς ἡμῶν* Leuit. 19. capite.
149. A facie senioris exurgens] Senioris vertit pro eo quod est grace, *πολιῦ*, quia qui canus est, senior est. Est autem insignis locus de veteri Ecclesiæ consuetudine etiam non obseruata.
150. Schisma non faciendum, &c.] Pulchra est definitio Schismatis, de quo plura alicubi supra Tomo 1. & libro de unit. Eccl. Cathol.
151. In Ecclesiæ] Miror mississe hanc lectionem Manutium & Morel. quum prius legant Ms & ceteri excus. & testimonium reperitur Ecclesiæ 10.
152. habitare] Etiam in hoc placet vulgata lectio, alibi Cypriano frequentius illa habent.
153. Si autem sal infusurum fuerit] Hoc sonat ad verbum *καὶ ἡ χάρις* & *ἡ κοινὴ*, & vertitur eadem significatione, Rom. 1. & 1. Cor. 1. cap.
154. Ad Thersalonicenses prima] Ex Morelio adiecit prima.
155. Nemo potest cognoscere tempus & tempora] Variat etiam hic Cyprian. ab eo quod grace est: *οὐκ ἔστιν ἡμεῖς ὁ γινώσκων ἡ καὶ ὁρῶν*, nec male vertit vulgatus interpres: Non est vestrum nosse tempora vel momenta.
156. Vxorem a viro non recedere] Locus de indissolubilitate matrimonij.
157. qui non parietur] Non recte quidam: patitur.
158. Omnia licent] Probique omittit & hic & li. de hab. virg. vocem: mihi, que tamen etiam grace est.
159. ut probati manifesti sint] Ita ex Ms. nunc primum, pro eo quod erat: manifestati, non recte: nam & li. de vna. Eccl. prius legitur, & grace ac Latine.
160. aut biberit calicem domini] Rursum legit: aut, de quo plura libro de lapsis.
161. Bonis conuiuendum] Morelius & Man. conueniendum, & hic & in tituli capitulum, sed non placet.
162. Qui fecerit & sic docuerit] Manu. pramittit: omnis, at neque Apostolus id habet, neque Cyprian. supra epist. 77.
163. super arenam] Ms. & hic & ubique harenam.
164. Sub to enim venit illi] Hic quoque discrepat à textu græco, qui legit, *ἐξελύσεται*.
165. dum veniunt bona] Etiam hic à Græcis differt, qui legunt cum Latina alijs: veniant.
166. per legem & iudicabuntur] Rursum legit particulam: & quam non habent illi.
167. domum fecistis negotiationis] Sic Manu. alij. facitis, Neque vero consentit cum illis.
168. possidebit hereditatem eorum] Præter Manu. interponunt ceteri. ca. & supra alicubi etiam legitur.
169. quasi ferretur flatus vehemens] Hoc quoque non prorsus concordat.
170. Item in facilijs] Exemplis in scripturis reperire est Genes. 4. de sacrificio Abel inuita interpretationem veterum, & de sacrificio Elie propheta 3. Reg. 18.
171. Qui arguit impium, odietur ab eo] Iterum hic non sequitur.
172. In Salomone] Præter Manu. alij: In prouerbij Salomonis sed non placet.
173. Item alibi] Reite sic Manu. & Morel. neque enim apud Salomona reperitur hoc testimonium.
174. ad congregationes gentium] Ms. congregationem, ver. exc. congregationem, at prius habet supra lib. de Bono patientia, & grace est: *συνεργῶν*.
175. Item in epistola Pauli ad Colossenses] Videtur accidisse Cy-

priano etiam hic *καὶ ἐν ἡμεῖς*, aut certe pro: ad Colossenses, legendum: ad Titum, Reperitur enim hoc testimonium ad Titum 3. c. Quare miror in hac sententia marginali: Coloss. 4.

176. Qui fodit foueam proximo suo] Bib. non habent: proximo suo.
177. Infirmitas fui] Confirmatur & hinc nostra hæc lectio.
178. Sulfuro & bilinguis maledictus, &c.] Adnotatu dignum, quod Latinos nostros cod. hic sequatur, non græcos præterquam quod legat: turbabit, pro eo quod illi turbabit.
179. Sacrificia malorum acceptabilia esse] Non male sic Manutius, pro eo quod alij accepta.
180. non probat] Manutius solus: reprobat,
181. emendamin qui indicatis tertam] Peculiaris est hæc lectio Cypriano, sicut plerique in Palmaria.
182. In Ecclesiastico] Ex Ms. denus hoc adiecit, omittit à Manu.
183. Si autem vexaueris eos] Placet & hoc, præ illo quod legit: isse: vexabit, Et si etiam non legant Biblia in vobis, quia tamen habet Ms. denus adiecit.
184. Partis orphanorum & iudicis viduarum] Rursum Ms. & exc. vet. Patres & iudices.
185. Item alibi, exomologesin faciendam: Malo penitentiam peccatoris] Manutius. Item alibi: Exomologesin malo peccatoris & penitentiam. Verum prior Ms. nostrorum est, & genuina.
186. & semitam pedum vestrorum] Manu. quidem & supra Cyprian. lib. de lapsis: semitas, at 70. illud legunt.
187. & cui minus dimittitur, &c.] Hoc quoque hodie non reperitur apud Lucam.
188. & galeam salutis assumere] Sic Manu. & exc. vulg. veter. vero exc. assumit, quomodo & hodie legitur: neutrum habet supra epistola ad Thebarit. neque Tertull. lib. 3. aduersus Marc.
189. Item de Antichristo quod in hominem veniat] Manu. in hac lectione consentiunt & Ms. pro eo quod alij in homine.
190. Ad quid tumultuata sunt gentes] Confirmatur hinc nostra lectio.
191. abstinere vos] Vicio operum erratis apud Manutium.
192. & sanguinis effusione] Manu. ac Tert. lib. de Pudicitia & sanguine, At illud explicat lect. vulg. sanguine & suffocato; repetit quomodo interpretatur Chrysostomus & Beda in comment. ut sit idem quod: a sanguinis effusione.
193. In epistola Pauli] Rursum hoc substituitur, pro eo quod habet Manu. Pauli s.

CONCILIVM CARTHAGINIENSE. de Baptizandis hæreticis.

IN CONCILIVM CARTHAGINIENSE PRÆFATIO.

Argumentum Concilij huius non Oecumenici sed Provincialis titulus satis indicat. Qui vii alicubi supra Tomo primo adnotauimus, editus est iam olim: DE BAPTIZANDIS HÆRETICIS, non DE REBAPTIZANDIS, ripote quum sistent illi & sentirent cum Cypriano, non iterandum baptismum, sed censent nihil actum baptismi eo hæreticorum. Quam sententia reuocatur sigillatim à D. August. partim lib. 3. & totis 6 & 7. lib. de baptismo contra Donat. vii suis quibusque locis infra adnotabimus. Nec solum à Stephano Pontifice viuentis adhuc Cypriano, sed postea ab vniuersali seu plenario Ecclesiæ Concilio (quod Nicensium fuisse supra alicubi comprobauimus) condemnata est D. August. teste contra Donatistas, qui hoc Cypriani & coepiscoporum errore se tuebantur, quum tamē (quod ex frequentissime exprobrat) unitatem Ecclesiæ cinderent, quod illi minime fecerunt. Neque vero ab alijs duntaxat Episcopis reprobatum est, sed & ab ipsis illis qui eam promulgauerunt, non modo orientalibus illis (quorum memini Tomo primo in argumento epistole Firmilian.) Episcopis 50 quos vel ipsi Donatistas constituebant, sed & illis qui postea corripserunt eorum suum scribit D. August. libro tertio contra Cresc. Gramm. capite 1.2. & 3. sed & Africanis Episcopis, qui in hoc Concilio sententias suas protulerunt. Cuius rei locus testis est D. Hieron. Dialogo contra Luciferum in hæc verba: Conatus est (inquit) Beatus Cyprianus lacus conuictos fugere, nec bibere de aqua aliena, & iurari hæreticorum baptisma reprobatum, ad Stephanum tunc Romanæ vrbis Episcopum, iui à B. Petro vigesimus sextus fuit, super hac re Africanam Synodum direxit, sed conatus eius frustra fuit. Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo statuerant, ad antiquam consuetudinem reuoluti, nouum emiserunt decretum. Quid facimur & maiores nostri, & illis sui tradidere maiores. Consentunt etiam Dion. Alexand. epistol. ad Stephanum supra citata, & Vincentius Lirin. lib. aduer. hære. capite decimo. Quod an etiam de Cypriano verum sit, latius in vita ipsius.

Porro quum ex ipso Concilio huius exordio constet recitatas illic Iubaiani ad Cyprianum, & Cypriani ad Iubaianum, ac rursus huius ad illum litteras; certo constat celebratum hoc Concilium post illa concilia, & quibus scriptae sunt Epistolae ad Episcopos Numidas, & ad Stephanum, utpote quorum Cyprianus meminisset epistolae ad Iubaianum. Atque adeo quemadmodum & ibi collegimus ex huius Synodi frontispicii verbis, tertium hoc fuit aut quartum de baptizandis hereticis concilium. Contigit proinde non sub Cornelio Pontifice, quod existimant Eusebius & Nicephorus, quippe qui iam dudum antea passus fuerit; sed (vel ipso D. Hieronymo teste) sub Stephano. De numero autem Episcoporum, non consentit cum nostris exemplaribus Photius in Nomocanone apud Balsamonem, utpote qui 84. duntaxat numeret, ubi Morel. 88. Ms. vero codices Afflig. Cambren. Anglie. Dun. Marchim. Elandin. 87. De quo ut quod sentiam loquar, minus placeat Morelij lectio, quod ita binæ erunt Cypriani sententiae; Photij vera est, si sententia Cypriani non computetur; Ms. denique meo iudicio genuina est, sic tamen ut (quemadmodum ad marginem adnotavi) Sententia antepenultima pro tribus computetur, utpote in qua Natalis Episcopus pro se & duobus alijs suum proferat decretum. Manutius & Erasmus, qui primus hoc Concilium edidit, numerum Episcoporum pretermiserunt. Qui tamen recte adnotavit, non eandem esse dictionem in his sententijs, sed esse acta Synodi, Notarij excipientibus quae dicebantur; Cypriano tamen ascribi, quod ipse magna eius causa fuerit & Concilij Praefes. Ceterum de prima origine & anno condita Carthagini, variant Historici, Iust. nus lib. 18. & Apuleius in Florid. item Euseb. in Chronica. Constat autem fuisse Coloniam Tyriorum adificatam in loco, cui nomen Byrsa, primum Carthadam (teste Solino) dictam, quod verbo Punico novam civitatem significat. Beda in Chronico conditam asserit regnante Davide apud Hebraeos & apud Latinos. Rege Syldio, ut quidam voluit a Carthedone Tyrio, ut vero alij a Didone eius filia anno 143. post excidium Troianum. De Didone conditricem consentiunt Virgilius, Iustinus, & Terrallus de Monog. ac Apologet. Eius civitatis potentiam celebrat his verbis Ezechiel ca. 27. Carthagine nse. negotiatore: tui (ad Tyrum verba facies) a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque repleverunt nundinas tuas. Eandem confirmat, quod teste Strabone tota Africa cultiore potiretur, in Hispanijs ab Herculi columnis usque ad Pyrenaeos montes imperaverit, & in Hispania Betica a Duce Carthaginiensium Hasdrubale Carthago nova sit condita. Hinc Romani Imperij amula illa Carthago (Plinio teste lib. 15. hist. nat. cap. 18.) per anno. 120. gravissima illa bella cum Romanis gessit; donec ultimo bello Punico (inquit D. August. lib. 3. De Civitate Dei, cap. 2.) vno impetu alterius Scipionis (qui ob hoc etiam cognomen Africani meruit) ab stirpe deleta est: tantis opibus abundans, ut inde Romam transfulerit ille, cum de Ponto triumpharet (inquit Plinius lib. 31. cap. 11.) quater milia CCCCLXX. milia pondo argenti. Idque post annos (inquit Solinus) 730. quam fuerat exstructa. Deinde (eodem teste) a G. Graccho Coloniae status data, & tunonia ab eo dicta, aliquantisper ignobis humilis & languido stetit; denum in claritate secunda Carthagini, interiectis 102. annis, M. Antonio, P. Dolabella consuli buserunt. Clarior tamen adhuc (teste Mela Pomponio) priorum excidio rerum, quam spe praesentium. Vnde non alio nomine vocatur a Plinio lib. 8. cap. 4. quam Colonia Carthago magna in vestigijs Carthagini. Fuit tamen postea denno inter Prouincias Africa prima & Proconsularis Prouincia Carthagini; atque adeo & Africa caput vocatur a D. Augusti. lib. 2. de Baptismo. contra Donatist. cap. 11. & omnium primatum Africa primus erat Carthaginiensis Episcopus, ut supra docuimus epistola 45. CARTHAGINIENSE autem Concilium nuncupo & ubique cum Manutius lego, non: CARTHAGINENSE, quomodo loquitur D. Augustinus, quia sex syllabarum dictionem esse astruit Priscianus lib. 4. & sic legunt ubique Salustius & Cicero.

SENTENTIAE EPISCOPORVM
LXXXVII. DE HERETICIS
baptizandis.

CVm in vnum Carthagini conuenissent Kalend. Septembris Episcopi plurimi ex prouincia Africa,

D. Cecil. Cyprian. 2.

Numidia, Mauritania, cum presbyteris & Diaconibus, praesente etiam plebis maxima parte, & electae essent litterae Iubaiani ad Cyprianum factae, item Cypriani ad Iubaianum rescriptae, de haereticis baptizandis, quidque postmodum Cypriano Iubaianusidem rescripserit; Cyprianus dixit: Audistis college dilectissimi, quid mihi Iubaianus coepiscopus noster scripserit, consules mediocritatem nostram de illicito & profano haereticorum baptismo; & quod ego ei rescripserim, censens scilicet, quod semel atque iterum & saepe censuimus, haereticos ad Ecclesiam venientes, Ecclesiae baptismo baptizari & sanctificari oportere. Item lectae sunt vobis & aliae Iubaiani litterae, quibus pro sua sincera, & religiosa deuotione ad epistolam nostram rescribens, non tantum consensit, sed etiam instructum se esse gratias egit. Superest ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus; neminem iudicantes, aut a iure communionis aliquem, si diuersum senserit, amouentes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendum necessitatem collegas suos adigit; quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suae, arbitrium proprium, tamque iudicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum iudicare. Sed expectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi, qui vnus & solus habet potestatem & preponendi nos in Ecclesiae suae gubernatione, & de actu nostro iudicandi.

Cecilius 10. a Bileta dixit:

11 Ego vnum Baptisma in Ecclesia sola scio, & extra Ecclesiam nullum. Hic erit vnum ubi spes vera est, & fides certa; sic enim spiritum est. Vna spes, vna spes baptismi; non apud haereticos, ubi spes nulla est, & fides falsa, ubi omnia per mendacium aguntur, ubi exorcizat demoniacus; sacramentum interrogat; cuius os & verba cacer emittunt, fidem dat infidelis, veniam delictorum tribuit sceleratus, & in nomine Christi tingit antichristus: benedicit a Deo maledictus; vitam pollicetur mortuus; pacem dat impacificus; Deum inuocat blasphemus; sacerdotium administrat profanus; ponit altare sacrilegus. Ad haec omnia accedit & illud malum, ut antistites diaboli audeant Eucharistiam facere, aut qui illis affuit, dicant haec omnia falsa esse de haereticis. Ecce ad qualia cogitur Ecclesia, & sine baptismo ac venia delictorum communicare compellitur. Quam re fratres fugere ac vitare debemus, & a tanto scelere nos separare, & vnum baptismum tenere quod soli Ecclesiae a Deo concessum est.

12 Primus a Misgipa dixit:

Censeo omnem hominem ab haeresi venientem, baptizandum. Frustra enim illic putat se esse baptizatum; cum non sit baptismum, nisi in Ecclesia vnum, & verum; quia & Deus vnus, & fides vna, & Ecclesia vna est, in qua stat vnum baptismum, & sanctitas, & cetera. Nam quae foris exercentur, nullum habent salutis effectum.

13 Polyarpus ab Adrumeto dixit:

Qui haereticorum baptismum probant, nostrum euacuant.

14 Nouatus a Thamugade dixit:

Licet sciamus omnes scripturas sibi testimonium reddere de salutari baptismo, debemus tamen fidem nostram exprimere. Haereticos & schismaticos ad Ecclesiam venientes, qui pseudobaptizati videntur, debere eos in fonte perenni baptizari. Et ideo secundum testimonium scripturarum, & secundum decretum collegarum nostrorum sanctissimae memoriae virorum, omnes schismaticos & haereticos qui ad Ecclesiam conuersi sunt, baptizari, sed & eos qui ordinati videbantur, inter laicos recipi.

15 Nemesianus a Thubunis dixit:

Baptisma, quod dant haeretici & schismatici, non esse verum; ubique in scripturis sanctis declaratum est. Quoniam ipsi praepoliti eorum falsi Christi sunt, & falsi prophetae, dicente Domino per Salomonem: Qui fidens est in falsis, hic passus ventos: idem autem se sequitur aues volantes. Deserit enim vias vineae suae,

Ephes. 4.

Prou. 10.

semotis vero agelli sui errant. Ingressus autem per uia lo. a
atque arida, ²³ & terram destinatam in suum: contrahit au-
tem manibus infructuosam. Et iterum: Ab aqua aliena abstine-
te, & de fonte alieno ne biberis. v. longum uinas tempus, adij-
ciuntur etiam tibi anni uia. Et in Euangelio diuina sua
voce Dominus noster Iesus Christus locutus est, di-
cens: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest in-
troire in regnum Dei. Hic est spiritus qui ab initio fere-
batur super aquam. Neque enim spiritus sine aqua o-
perari potest, neque aqua sine spiritu. Male ergo sibi qui-
dam interpretantur, ut dicant quod per manus imposi-
tionem Spiritum sanctum accipiant, & sic recipiantur;
cum manifestum sit ²⁴ utroque sacramento debere eos
renasci in Ecclesia Catholica. Tunc quippe poterunt
filij Dei esse, dicente Apostolo: Curate seruare unitatem
spiritus in coniunctione pacis: unum corpus & unus spiritus, sicut
vocati estis in una spe uocationis & sicut: ²⁵ unus Dominus, una fides,
unum baptisma, unus Deus. ²⁶ Haec omnia Ecclesia Catho-
lica loquitur. Et iterum in Euangelio dicit: Quod
natum est de carne, caro est: & quod natum est de spiritu spiritus
est; quia Deus spiritus est, & de Deo natus est. Ergo omnes
haeretici & schismatici omnia quaecunque faciunt, car-
nalia sunt, dicente Apostolo: Manifesti enim sunt opera car-
nis, quae sunt: fornicationes, immundities, inuestim, idola, ir-
uenerentia, inimicitia, certamina, zelus, ira, dissensiones, haereses & his
similia; de quibus praedixi uobis, sicut praedixi: quoniam qui quicunque
haec faciunt, regnum Dei non hereditabunt. Condemnat eque
Apostolus cum omnibus malis & eos qui diuisionem
faciunt, hoc est schismaticos & haereticos. Nisi ergo ac-
ceperint baptismum salutarem in Ecclesia Catholica, quae
vna est, salui esse non possunt, sed cum carnalibus in iu-
dicio Domini Christi damnabuntur.

²⁷ Ianuarius a Lambese dixit:

Secundum scripturarum sanctorum auctoritatem
decerno, haereticos omnes baptizandos, & sic in Eccle-
siam sanctam admittendos.

²⁸ Lucius a Castrogallia dixit:

Cum Dominus in Euangelio suo dixerit: Vos estis sal-
tates; Si autem sal infusatum fuerit, in quo saluetur: ex eo ad ni-
hilum ualebit, nisi ut rogiatur foras, & conculcetur ab hominibus.
& iterum post resurrectionem suam mittens Apostolos
suos mandauerit dicens: Da: a est mihi omnis potestas in caelo
& in terra; ite ergo & docete omnes gentes, baptizantes eos in no-
mine Patris & Filij & Spiritus sancti. Cum ergo manifestum
sit haereticos, id est, hostes Christi, non integram sa-
cramenti confessionem habere: Item schismaticos non
posse condire sapientia spiritali, cum ipsi, ab Ecclesia
quae una est, recedendo infatuati, contrarij facti sint,
fiat sicut scriptum est: Domus contrariorum legis debet e-
mundationem, & consequens est, eos qui a contrarijs ba-
ptizati inquinati sunt, primo purgari, & tum demum
baptizari.

²⁹ Crescens a Ciria dixit:

In tanto cetero sanctissimorum confessorum lectis
litteris Cypriani dilectissimi nostri ad Iubaianum, ³⁰
itemque ad Stephanum, quae tantum in se sanctorum
testimoniorum descendunt ex scripturis deificis
continent, ut merito omnes per Dei gratiam adunati
consentire debeamus: Certe omnes haereticos & schi-
maticos, qui ad Catholicam Ecclesiam uoluerint ueni-
re, non ante ingredi, nisi exorcizati & baptizati prius
fuerint; exceptis his sane, qui in Ecclesia Catholica fue-
runt ante baptizati, ita tamen ut per manus impositi-
onem in penitentiam Ecclesiae reconciliantur.

³¹ Nico medes a Segermus dixit:

Mea sententia haec est, ut haeretici ad Ecclesiam ue-
nientes baptizentur, eo quod nullam foris apud pec-
catores remissionem peccatorum consequantur.

³² Munulus a Gerba dixit:

Ecclesiae Catholicae matris nostrae ueritas semper ap-
ud nos, fratres, & manet & manet, & vel maxime in
baptismatis trinitate, Domino nostro dicente: Ite
& baptizate gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
Cum ergo manifeste sciamus haereticos non habere nec
Patrem, nec filium, nec Spiritum sanctum; debent ve-

nientes ad Ecclesiam matrem nostram, uere renasci &
baptizari, ut cancer quod habebant, ³³ & damnationis
ira, & erroris effectura, per sanctum & celeste lauacrum
sanctificetur.

³⁴ Secundinus a Cediis dixit:

Cum Dominus noster Christus dicat: Qui non est me-
cum, & uersus me est: & Ioannes Apostolus eos qui ab Ec-
clesia exeunt antichristos dicat: indubitanter hostes
Christi, quique antichristi nominati sunt, gratiam ba-
ptismi salutis ministrare non possunt. Et ideo censo
eos qui de insidiis haereticorum confugiunt ad Eccle-
siam, baptizandos esse a nobis, qui ³⁵ amici appellati
sumus Dei, eius dignatione.

³⁶ Felix a Bagai dixit:

Sicut caecus caecum ducens simul in foueam cadunt,
ita haeretici haereticum baptizans simul in mortem
cadunt. Et ideo haeretici baptizandus est, & iustifican-
dus, ne nos uiui mortuis communicemus.

³⁷ Polianus a Mileo dixit:

Iustum est haereticum baptizari in Ecclesia sancta.

³⁸ Theogenes ab Hypopore regio dixit:

Secundum sacramentum Dei gratia celestis, quod
accepimus, unum baptismum quod est in Ecclesia sancta
credimus.

³⁹ Darius a Badiis dixit:

Nos quantum in nobis est, haereticis non communi-
camus, nisi baptizati in Ecclesia fuerint, & remissionem
peccatorum acceperint.

⁴⁰ Successus ab Abbit germaniciana dixit:

Haereticis aut nihil licet, aut totum licet. Si possunt
baptizare, possunt dare & Spiritum sanctum. Si autem
spiritum sanctum dare non possunt, quia non ha-
bent Spiritum sanctum; nec baptizare spiritaliter
possunt: propterea censum haereticos baptizandos
esse.

⁴¹ Fortunatus a Thuchahori dixit:

Iesus Christus Dominus & Deus noster, Dei patris
& creatoris filius ⁴² super petram edificauit Ecclesiam
suam, non super heresim; & potestatem baptizandi Ep-
iscopis dedit, non haereticis. Quare qui extra Eccle-
siam sunt, & contra Christum stantes oues eius & gregem
spargunt, baptizare foris non possunt.

⁴³ Sedarus a Turuobis dixit:

In quantum aqua f. cerdotis prece in Ecclesia sancti-
ficata abigit delicta; in tantum haereticum sermone, ⁴⁴ uel
ut cancer, infecta, cumulat peccata. ⁴⁵ Quare omni-
bus pacificis quidem uiribus nitendum est, ne quis he-
retico errore infectus & tinctus, singulare & uerum
Ecclesiae baptismum detrectet accipere, quo qui-
quis non fuerit baptizatus, ⁴⁶ regno celorum fiet alien-
us.

⁴⁷ Priuatus a Sufetula dixit:

Qui haereticos potestatem baptizandi habere dicit,
dicat prius, quis heresim condiderit. Si enim heresis a
Deo est, habere & indulgentiam diuinam potest. Si uero
a Deo non est, quomodo gratiam Dei aut habere, aut
conferre alicui potest?

⁴⁸ Priuatus a Sufetula dixit:

Qui haereticorum baptismum probat, quid aliud
quam haereticis communicat?

⁴⁹ Hortensianus a Laribus dixit:

Quot sint baptismi, uiderint aut presumptores, aut
fauores haereticorum: nos unum baptismum, quod non
nisi in Ecclesia nouimus, Ecclesiae vindicamus. Aut quo
modo possunt in nomine Christi alique baptizare,
quos ipse Christus dicit aduersarios suos esse?

⁵⁰ Cassi a Macomadiis dixit:

Cum baptismata duo esse non possunt, qui haereticis
baptisma concedit, sibi tollit. Censo itaque flebiles &
tabidos haereticos baptizandos esse, cum ad Ecclesiam
venire ceperint, & sacra & diuina lauatione lotos, &
lumine uirgillumatos, non hostes, sed pacificos, non
alienos, ⁵¹ sed fidei Domini domesticos, non adulteros,
sed Dei filios, non erroris, sed salutis effectos in Ecclesia
recipi, absque his, quae de Ecclesia fideles supplati, ad ha-

tefis tenebras transierant, sed eos per manus impositionem restituendos.

²³ ⁵³ *Albus Ianuarius Vico Caesaris dixit:*
Sinon obtemperat error veritati, multo magis veritas non consentit errori. Et ideo nos Ecclesie assistimus in qua praesidemus, ut baptismum eius ipsi soli vindicantes, eos, quos Ecclesia non baptizavit, baptizemus.

²⁴ ⁵⁴ *Albus Secundinus à Carpi dixit:*
Haeretici Christiani sunt, an non? Si Christiani sunt: cur in Ecclesia Dei non sunt? Si Christiani non sunt, ⁵⁵ quo modo Christianos faciunt? Aut quo pertinebit sermo Domini dicentis: *Qui non est mecum, aduersus me est. & qui non mecum colligit, spargit?* Vnde constat, super filios alienos & soboles antichristi spiritum sanctum per manus impositionem tantummodo non posse descendere, cum manifestum sit haereticos baptismum non habere.

²⁵ ⁵⁶ *Victorius à Thabrica dixit:*
Sicet haereticis baptizare & remissionem peccatorum dare; quid illos infamamus, ⁵⁷ ut haereticos appellemus?

²⁶ ⁵⁸ *Albus Felix ab Vthina dixit:*
Nemini dubium est, sanctissimi sacerdotes, non in tantum posse humanam praesumptionem, quantum Domini nostri Iesu Christi adorandam & venerabilem maiestatem. Memores ergo periculi, hoc quoque non tantum obseruare debemus, verum etiam ab omnibus nobis confirmare, ut omnes haeretici qui ad sinum matris Ecclesiae accurrunt, baptizentur; ut mens haeretica, quae diuturna tabe polluta est, sanctificatione lauacri purgata, in melius reformetur.

²⁷ ⁵⁹ *Quintus à Burch dixit:*
Qui fide viuimus, obsequijs quae instruendis nobis ante praedicta sunt, ⁶⁰ credula obseruatione debemus. Nam scriptum est apud Salomonem: ⁶¹ *Qui baptizatur à mortuo, quid proficiat lauacrum eius?* Quod utique de his qui ab haereticis tinguntur, & ⁶² de tingentibus loquitur. Si enim qui apud illos baptizantur, per remissionem peccatorum vitam aeternam consequuntur, cur ad Ecclesiam veniunt? Si vero à mortuo salutis nihil accipitur, ac propterea agnito errore pristino ad veritatem cum poenitentia reuertuntur; vno vitali baptismate, quod in Ecclesia Catholica est, sanctificari debebunt.

²⁸ ⁶³ *Cassius à Sicca dixit:*
Qui contempta veritate praesumit consuetudinem sequi; aut circa fratres inuidus est & malignus, quibus veritas reuelatur; aut circa Deum ingratus est, cuius inspiratione ⁶⁴ Ecclesia eius instruitur.

²⁹ ⁶⁵ *Eucratius à Thenis dixit:*
Fidem nostram, baptismatis gratiam; & legis Ecclesiasticae regulam Deus & Dominus noster Iesus Christus suo ore Apostolos docens, ⁶⁶ perimpleuit dicens: *Ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.* Falsum ergo haeticorum baptismum & iniquum, à nobis pellendum est, & ⁶⁷ omni detestatione refutandum, ⁶⁸ de quorum ore virus, non vita, nec gratia caelestis, sed blasphemiam trinitatis exprimitur. Et ideo venientes ad Ecclesiam haereticos, integro & Catholico baptismate baptizari debere manifestum est, ut à blasphemiae suae praesumptione purificati, possint Spiritus sancti gratia reformari.

³⁰ ⁶⁹ *Libosus à Vaga dixit:*
In Euangelio Dominus: *Ego sum*, inquit, *veritas*: non dixit, ego sum consuetudo: ⁷⁰ Itaque veritate manifestata cedat consuetudo veritati, ut & si in praeteritum quis in Ecclesia haereticos non baptizabat, ⁷¹ nunc baptizare incipiat.

³¹ ⁷² *Lucius à Thebesse dixit:*
Haereticos blasphemos atque iniquos verbis varijs decerpentes sancta & adorabilia scripturarum verba, excedendos censet; & ideo exorcizandos & baptizandos esse.

³² ⁷³ *Eugenius ab Ammedera dixit:*
Et ego hoc idem censo, haereticos baptizandos esse.

³³ ⁷⁴ *Item albus Felix ab Amacura dixit:*
Et ipse secutus diuinarum scripturarum auctoritatem, baptizandos haereticos esse censo, sed & eos qui apud schismaticos baptizatos se esse contendunt. Si enim secundum autum Christi priuatus fons non offert est, intelligant cuncti Ecclesiae nostrae aduersarij, ⁷⁵ quia alienis esse non potest. Nec duobus populis salutarem aquam tribuere potest ille, qui vnus gregis pastor est. Et ideo manifestum est, nec haereticos nec schismaticos aliquid caeleste posse suscipere, qui à peccatoribus hominibus, & ab ecclesia extraneis audeant accipere. Quando danti locus non est, utique nec accipienti prodest.

³⁴ ⁷⁶ *Item albus Ianuarius Maurenensis dixit:*
Miror quod cum omnes confiteantur vnum esse baptismum, non omnes intelligant eiusdem baptismatis unitatem: Ecclesia enim & haeresis, duae & diuersae res sunt. Si haeretici habent baptismum, nos non habemus. Si autem nos habemus, haeretici habere non possunt. Dubium autem non est, Ecclesiam solam baptismum Christi possidere, quae sola possideat & gratiam Christi & veritatem.

³⁵ ⁷⁷ *Adelphius à Thafsalte dixit:*
Sine causa quidam falso & inuidioso verbo impugnant veritatem, ut rebaptizare nos dicant, ⁷⁸ quando Ecclesia haereticos non rebaptizet, sed baptizet.

³⁶ ⁷⁹ *Demetrius Aleptimius dixit:*
Vnum baptismum nos custodimus, quia ⁸⁰ Ecclesiae Catholicae solam suam vindicamus. Qui autem dicunt quia haeretici vere & legitime baptizari possunt, ipsi sunt qui non vnum, sed multa baptismata faciunt. Nam cum haereses multae sint, pro earum numero & baptismate computabuntur.

³⁷ ⁸¹ *Vincentius à Thibari dixit:*
Haereticos scimus esse peiores quam ethnicos: si ergo conuersi ad Dominum venire voluerint, ⁸² habemus utiq; regulam veritatis, quam Dominus praepcepto diuino mandauit Apostolis dicens: *Ite, in nomine meo, nunc imponite, demonia expelste.* Et alio loco: *Ite & docite gentes.* ⁸³ baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo primo ⁸⁴ per manus impositionem in exorcismo, secundo per baptismi regenerationem, tunc possunt ad Christi pollicitationem venire: alias autem fieri censo non debere.

³⁸ ⁸⁵ *Marcus à Mastari dixit:*
Mirandum non est, si haeretici hostes atque impugnatores veritatis, rem sibi vendicent potestatis & dignationis alienae: sed illud mirandum est, quod quidam nostri, praeruaricatores veritatis, haereticis suffragantur, & Christianis aduersantur. ⁸⁶ Propterea decernimus haereticos baptizandos esse.

³⁹ ⁸⁷ *Satius à Sicilubba dixit:*
Si haereticis in baptismum sua peccata donantur, sine causa ad Ecclesiam veniunt. Nam cum in die iudicii peccata sint quae puniuntur, nihil est quod timere possint haeretici de iudicio Christi, si sunt remissionem peccatorum consecuti.

⁴⁰ ⁸⁸ *Victor à Gor dixit:*
Cum peccata non nisi in Ecclesiae baptismum remittantur, qui haeticum ad communicationem sine baptismum admittit, utrumque contrarium facit, nec haereticos purgat & Christianos inquinat.

⁴¹ ⁸⁹ *Aurelius ab Vica dixit:*
Cum dicat Apostolus, non communicandum peccatis alienis, quid aliud quam peccatis alienis communicat, qui haereticis sine Ecclesiae baptismum communicat? Et ideo censo baptizandos esse haereticos, ut accipiant remissionem peccatorum, & sic illis communicetur.

⁴² ⁹⁰ *Confessor Iambus à Germaniciada dixit:*
Qui haeticorum baptismum probant, nostrum improbant, ut extra ecclesiam non dicam lotos, sed sordidatos, negent in ecclesia baptizari oportere.

⁴³ ⁹¹ *Lucianus à Rucuma dixit:*
Scriptum est: *Et vidit Deus lucem quia bona est, & dixit sit*

inter lucem & tenebras. Si potest luci & tenebris conuenire, potest nobis & hæreticis aliquid esse commune. Propterea cenſeo hæreticos⁹² baptizandos eſſe.

3. Reg. 18.

44 ⁹³ Pelagius à Luperciana dixit:

Scriptum eſt: Aut enim Dominus tuus Deus eſt, aut Baal Deus eſt: ita & nunc, aut Eccleſia Eccleſia eſt, aut hæreſis Eccleſia eſt. ⁹⁴ Porro ſi hæreſis Eccleſia non eſt, quo modo eſſe apud hæreticos baptiſma Eccleſiæ poſſe?

45 ⁹⁵ Confeſſor & martyr Lader à Midila dixit:

Scimus non eſſe niſi vnum baptiſma in Eccleſia Catholica: Scideo nõ debemus admittere hæreticum, niſi baptizatus apud nos fuerit, ne ſe putet extra Eccleſiam Catholicam baptizatum eſſe.

46 ⁹⁶ Item alius Felix à Marrana dixit:

Vna fides, vnum baptiſma, ſed Eccleſiæ Catholica, cui ſolilicet baptizare.

47 ⁹⁷ Confeſſor Paulus à Bobba dixit:

Rom. 13.

Me non mouet ſi aliquis Eccleſiæ fidem, & veritatem non vindicat, quando Apoſtolus dicat: Quid enim ſi exciderunt à fide quidam illorum? Nunquid infidelitas eorum fidem Dei⁹⁸ euacuauit? Abſit. Eſt enim Deus verax, omnis autem homo mendax. Si autem Deus verax eſt, quomodo eſſe apud hæreticos baptiſmi veritas poſſe, apud quos Deus non eſt?

48 ⁹⁹ Confeſſor Pomponius à Dionyſiana dixit:

Maniſteſtum eſt, hæreticos non poſſe baptizare, & remiſſionem peccatorum dare, qui poteſtatem non habent, vt aut ſoluere aut ligare aliquid in terris poſſint.

*Thimiſa.

49 ¹⁰⁰ Confeſſor Venantius à * Timiſa dixit:

Si maritus peregre proficiſcens amico ſuo commendat ſuxorem ſuam cuſtodiendam, commendatam ſibi ille quanta poſſet diligentia conſeruaret, ne ab aliquo caſtitas eius & ſanctitas adulteraretur: Chriſtus Dominus & Deus noſter ad Patrem proficiſcens, ſponſam ſuam nobis commendauit, vtrumne eam incorruptam & inuiolatam cuſtodiemus, an integritatem eius & caſtitem mœchis & corruptoribus prodemus? Qui enim baptiſma Eccleſiæ commune cum hæreticis facit, ſponſam Chriſti adulteris prodat.

50 ¹⁰¹ Aymnus ab Auſuaga dixit:

Nos vnum baptiſma¹⁰² accēpimus, & ipſum tenemus & exercemus. Quia autem dicit quia & hæreticis licet baptizare, ipſe duo baptiſmata facit.

51 ¹⁰³ Saturninus à Victoriana dixit:

Si licet hæreticis baptizare, excuſati ſunt & deſenſi illiciti facientes. Nec video quare eos aut Chriſtus aduerſarios ſuos, aut Apoſtolus antichriſtos appellauerit.

52 ¹⁰⁴ Alius confeſſor Saturninus à Thucca dixit:

Gentiles quauis idola colant, tamen ſummum Deum Patrem creatorem cognoscunt & conſitentur. ¹⁰⁵ In hunc Marcion blaſphemauit, & quidam non erubescunt Marcionis baptiſmum probare: quo modo tales ſacerdotes, ſacerdotium Dei aut ſeruant aut vindicant, qui hoſtes Dei non baptizant, & ſic illis communicant?

53 ¹⁰⁶ Marcellus à Zama dixit:

Cum peccata non niſi in Eccleſiæ baptiſmo remittantur, qui hæreticum non baptizat, peccatori communicat.

54 ¹⁰⁷ Confeſſor Hirenus ab Vtulis dixit:

Si ideo Eccleſia hæreticum non baptizat, quod dicatur iam baptizatus eſſe: hæreſis maior eſt.

55 ¹⁰⁹ Donatus à Cybaliana dixit:

Ego vnam Eccleſiam & vnum baptiſma eius noui: ſi eſt qui dicat eſſe apud hæreticos baptiſmi gratiam: ante eſt vt oſtendat & probet eſſe illie Eccleſiam.

56 ¹¹⁰ Zoſimus à Tharaffa dixit:

Galat. 2.

Reuelatione facta veritatis, cedat error veritatis: quia & Petrus qui prius circuncidebat, ceſſit Paulo veritatem prædicanti.

Ioan. 3.

57 ¹¹¹ Iulianus à Telepre dixit:

Scriptum eſt: Nemo poteſt aliquid accipere, niſi daturum

fuerit illi de celo. Si hæreſis de celo eſt, poteſt & baptiſma dare.

58 ¹¹² Confeſſor Fauſtus à Timida regia dixit:

Non ſibi blandiantur, qui hæreticis patrocinantur. Qui pro hæreticis eccleſiaſtico baptiſmati intercedit, illos Chriſtianos, & nos hæreticos facit.

59 ¹¹³ Geminus à Furnis dixit:

Quidam de collegis hæreticos præponere ſibi poſſunt, nobis non poſſunt: & ideo quod ſemel decreuimus, tenemus, vt ab hæreticis venientes baptizemus.

60 ¹¹⁴ Rogatianus à Noua dixit:

Eccleſiam Chriſtus inſtituit, hæreſim diabolus, quo modo poteſt habere baptiſmum Chriſti ſynagoga Satanæ?

61 ¹¹⁵ Confeſſor Therapius à Bulla dixit:

Qui hæreticis Eccleſiæ baptiſma concedit & prodat, quid aliud ſponſæ Chriſti quam Iudas exiſtit?

62 ¹¹⁶ Confeſſor item alius Lucius à Membreſa dixit:

Scriptum eſt: Deus peccatorem non audit: hæreticus qui peccator eſt, quo modo audiri in baptiſmo poſſe?

63 ¹¹⁷ Item alius Felix à Buſſaceni dixit:

In hæreticis ſine Eccleſiæ baptiſmo admittendis, nemo conſuetudinem rationi & veritati præponat, quia conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit.

64 ¹¹⁸ Alius Saturninus ab Auſinis dixit:

Si poteſt antichriſtus dare alicui gratiam Chriſti, poſſunt & hæretici baptizare, qui appellati ſunt antichriſti.

65 ¹¹⁹ Quintus ab Aggya dixit:

Ille poteſt dare aliquid, qui aliquid habuerit: hæretici autem quid poſſunt dare, quos conſtat nihil habere?

66 ¹²⁰ Alius Iulianus à Marcelliana dixit:

Si poteſt homo duobus dominis ſeruire; Deo & mammonæ; poteſt & baptiſma duobus ſeruire, Chriſtiano & hæretico.

67 ¹²¹ Tenax ab Horriſcalia dixit:

Baptiſma vnum eſt, ſed Eccleſiæ, Vbi Eccleſia non eſt, baptiſma illic eſſe non poteſt.

68 ¹²² Confeſſor alius Viſtor ab Aſſuris dixit:

Scriptum eſt, quia Deus vnus eſt, & Chriſtus vnus eſt, & Eccleſia vna, & baptiſma vnum. Quomodo ergo illic baptizari aliquis poteſt, vbi Deus & Chriſtus, & Eccleſia vna non eſt?

69 ¹²³ Domatulus à Cape dixit:

Et ego ſemper hoc ſenſi, vt hæretici qui nihil foris conſequi poſſunt, quando ad Eccleſiam conuertuntur, baptizentur.

70 ¹²⁴ Martyr de ſiſmaticis Verulus à

Ruſicale dixit:

Homo hæreticus dare non poteſt quod non habet, multo magis ſchiſmaticus, ¹²⁵ qui quod habuit amiſit.

71 ¹²⁶ Pudencianus à Cuiſuli dixit:

Nouitas episcopatus effecit fratres dilectiſſimi, vt ſuſtinerem quid maiores iudicaret. Nam hæreſes nihil habere, nec poſſe maniſteſtum eſt; atque ita ſi qui eis venerint, baptizari æquiſſime ſtatutum eſt.

72 ¹²⁷ Martyr Petrus ab * Hippone Dia-

rito dixit:

Cum baptiſma vnum ſit in Catholica Eccleſia; maniſteſtum eſt, non poſſe extra Eccleſiam baptizari. Et ideo in hæreſi tinctos ſiue in ſchiſmate, venientes ad Eccleſiam cenſeo baptizari oportere.

73 ¹²⁸ Item alius Lucius ab Auſaſa dixit:

Secundum motum animi mei, & ſpiritus ſancti, cum ſit vnus Deus pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, & vnus Chriſtus, & vna ſpes, & vnus ſpiritus, & vna Eccleſia; vnum debere eſſe & baptiſma. Et ideo dico, ſi quid * ab hæreticis motum aut factum fuerit, reſcindere, & eos qui inde veniunt in Eccleſia baptizandos eſſe.

74 ¹²⁹ Item alius Felix à Gurgitibus dixit:

Ego cenſeo, vt ſecundum ſanctarum ſcripturarum

præce-

ADNOTATIONES IN CONCILIIUM CARTHAGINIENSE.

Prologus.

præcepta, baptizatus ab hæreticis illicite extra Ecclesiam, cum ad Ecclesiam confugere voluerit, gratiam baptismi, ubi licite datur, consequatur.

75 ¹³⁰ *Pulsus à Lamasha dixit:*
Ego credo baptismum salutare non esse, nisi in Ecclesia Catholica. Quidquid absque Catholica fuerit, simulatio est.

76 ¹³¹ *Martyr Saluianus à Gazausa dixit:*
Hæreticos nihil habere constat, & ideo ad nos veniunt, ut possint accipere quod non habent.

77 ¹³² *Honoratus à Tucca dixit:*
Cum Christus veritas sit, magis veritatem quam consuetudinem sequi debemus; ut hæreticos qui ideo ad nos veniunt, quia foris nihil accipere potuerunt, Ecclesiam baptismum sanctificemus.

78 ¹³³ *Victor ab Ollano dixit:*
Quod & ipsi scitis, non olim sum Episcopus constitutus, & ideo expectabam præcessorum consilium. Hoc itaque existimo, ut quicumque ex hæresi venerint, sine dubio baptizentur.

79 ¹³⁴ *Confessor Clarus à Mascula dixit:*
Manifesta est sententia Domini nostri Iesu Christi, Apostolos suos mitterentis, & ipsis solis potestatem à patre sibi datam permittentis, quibus nos successimus, eadem potestate ecclesiam Domini gubernantes, & credentium fide baptizantes. Et ideo hæretici qui nec potestatem foris, nec ecclesiam Christi habent, neminem baptizare baptismum eius possunt.

80 ¹³⁵ *Martyr Secundianus à Thameis dixit:*
Non debemus hæreticos nostra presumptione decipere; ut in Ecclesia Domini nostri Iesu Christi non baptizati, ac per hoc remissionem peccatorum non consecuti, cum iudicij dies venerit, nobis imputent, quod per nos non sint baptizati, & indulgentiam diuinæ gratiæ consecuti. Propter quod, cum sit vna Ecclesia & vnum baptismum, quando ad nos conuertuntur, simul cum Ecclesia & Ecclesiæ baptismum consequantur.

81 ¹³⁶ *Ireæ alius Aurelius à Chullabi dixit:*
Ioannes Apostolus in epistola sua posuit dicens: Si quis ad vos venit, & doctrinam Christi non habet, nolite eum admittite in domum vestram, & aue, illi ne cixeritis. Qui enim dixerit illi, aue, communicat factis eius malis. Quomodo admitti tales temere in domum Dei possunt, qui in domum nostram priuatum admitti prohibentur: aut quo modo cum eis sine Ecclesiæ baptismum communicare possumus, quibus si aue, tantum dixerimus, factis eorum malis communicamus?

82 ¹³⁷ *Confessor Litus à Gemellis dixit:*
Cæcus si cæcum ducat, ambo in foueam cadunt. Cum ergo hæreticos confiteri non possent illuminare quæquam, utpote cæcos, baptismum eorum non valer.

83, 84, 85. ¹³⁸ *Natalis ab Oea dixit:*
Tam ego præfens, quam Pompeius Sabratenfis, quam etiam Diogeleptimagnensis, qui mihi mandauerunt corpore quidem abientes, spiritu præfentes, censem quod & college nostri, quod hæretici communicationem habere nobiscum non possunt, nisi Ecclesiastico baptismum baptizati fuerint.

86 ¹³⁹ *Iunius à Neapoli dixit:*
Ab eo quod semel censuimus non recedo, ut hæreticos venientes ad Ecclesiam baptizemus.

87 ¹⁴⁰ *Confessor à martyri Cyrianus à Carthagine dixit:*
Meam sententiam plenissime exprimit epistola quæ ad Iubaianum collegam nostrum scripta est; hæreticos secundum Euangelicam & Apostolicam contestationem aduersarios Christi & antichristos appellatos, quando ad Ecclesiam venerint, vnicuique Ecclesiæ baptismum baptizandos esse, ut possint fieri de aduersariis amici, & de antichristis Christiani.

(*) (*)

1. Cum in vnum Carthagini conuenissent Kalendis Septembris] Sic cum excusis Cambro codex; Affligiensis vero cum Marchin. Dun. & Blandin. legunt: Carthagine, D. August. Carthaginem. Eligat lector quod vult. Atqui: Kalendis, cum Ms. legit idem August. pro eo quod alij: Calendis.

2. litteræ Iubaiani] Magis probari hanc lectionem quam quod legunt Græci: Iubiani, aut Anglie. codex: Iubaiani, supra diximus epistola ad Iubaianum. Certe D. Augustin. nobiscum etiam Ms. constanter legit.

3. Audistis Collegæ dilectissimi] Citat hæc verba D. Augustin. de baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 2. lib. 3. cap. 3. & lib. 6. cap. 6. & late excutit singula tota libro secundo, ut eos doceat exemplo Cypriani, & ipsi sententiæ differant, in pace tamen unitatis manere oportere. Quum autem vel ipso illo & D. Hierony. contra Lucif. rescribit, de collegis suis loquatur, frustra detorsit quisquam contra primum Romanum Pontificem illud: Neque enim quisquam nostrum Episcopum Episcoporum se esse constituit. Verum de hoc latius supra epistola ad Quintum.

4. & quid ego] Tribus locis dicitur August. quidque ego.

5. sed etiam in structum se esse gratias egit] Præter Cambrensem non habent Ms. nostri: in structum se esse. Verum legit ubique Aug. etiam in Ms. Afflig. codice.

6. aut à iure communicationis] Sine hoc legas cum Manutio & Cambrensi codice, siue: communicationis, quod constanter D. Augustinus & ceteri Ms. perinde est.

7. quando habet omnis, &c.] Adnotat hic Erasmus, Cum sacramento res tractetur ac fidei, nunquamque suo relinquit iudicio. Quod nimis crude ab illo dictum est; neque enim id verum est, præterquam iuxta quod interpretatur D. August. dict. li. 3. ca. 3. in his quæstionibus, quæ nondum aliquatissima perfectione discussæ sunt.

8. tamque iudicari ab alio non possit, quam nec ipse potest] Recte sic meo iudicio Manutius & Morelius, nam non multum dissentiant Ms. Afflig. Dunen. Marchin. Blandin. & Cauchij legentes: tam quod, &c. quam. Antea erat in excusis: tanquam, &c. quum. D. Augustin. etiam libri 2. cap. 1. contra Donat. tanquam &c. quomodo, & lib. 6. cap. 6. sicut excusis: quum. Quare & illam utrobique se castigandum censeo, præsertim quum posteriori loco legat ipse utrobique: potest, & nobiscum legat supra citatus Ms. Afflig. Augustini cod.

9. qui vnus & solus habet potestatem] Hæc quoque lectio apud illum iustificanda est, dicti lib. 2. cap. 2. in locum eius quod legit: qui vnus est solus habens, nam illud habet Ms. & in alijs duobus locis apud ipsum legitur.

10. Circilius à Bilita] Ms. præter Cambrenem. ab Hilita, sic & August. Ms. Verum prius habet D. August. excusis dicti libri 6. 8. cap. Neutrum tamen reperitur apud Plinium aut Ptolemeum, nisi forte eadem sit ciuitas quam Bentam vocat Ptolemeus in Mauritania Tingitana, aut Buttam prope Syrtin in Africa.

11. Ego vnum baptismum in Ecclesia sola] Ms. 4. & Cauchij: solum, ut prius cum excusis legit Cambro. cod. & D. August. & confirmatur ex eo quod postea sequitur: soli Ecclesiæ. Sic autem respondet Augustinus, ut ostendat omnia hæc competere etiam in peccatores, qui tamen baptismum vere administrant.

12. per mendacium aguntur] Ms. quatuor: geruntur.

13. ut anstices diaboli Eucharistiam audeant facere] Ex Ms. nostrorum omnium lectione plurale pro singulari substitui. Legit tamen singulare August. Ms.

14. Primus à Migirpa] Sic Ms. quatuor, nec multum differt quod habet Cambrenem. Migirpa, pro eo quod habebant excusis cum D. Augustino: Migirpa. De eadem ciuitate intelligo, quod in concilio 3. Carthag. sententiam dicit Titus Migirpensis, seu Migrentensis, ut potius legendum sit: Migirpensis. Omnis vero cum Ms. & Manutio quod intersequebatur: Felix, tum in excusis, tum apud D. Augustinum dicti libri 9. cap. eo quod Primus Episcopus supra Tomo primo cum alijs epistola 68. scripserit.

15. cum non sit baptismum] Variant codices hic & paulo post: Cambren. hic: baptismum, postea: baptismum. Contra alij Ms. quatuor, & Cauchij hic: baptismum, deinde: baptismum. D. vero August. cum Manutio utrobique: baptismum. Distinguit autem, inter non esse baptismum, & sine salute dari.

16. Polycarpus ab Adrumeto] Huius supra sit mentio epistolæ 45. ubi Adrumetina Coloniam vocat, & plerique M. cum aspiratione legunt. Hic contra Ms. & excusis omnes præter D. Augustin. dicti libri cap. 11. sine aspiratione, quomodo & Victor Vitenfis hysl. Vandal. lib. 3. ac primum Carthaginensium concilium. Plinius quoque dict. lib. Cesar comment. l. 5. & Salustius iuxta excusos cod. Rursum pro eo quod alij: Adrumetum, Afflig. Dun. Marchin. & Blandin. codices legunt: Adrumetum, & Salustius Ms. in Ingurtha cum Solino: Hadrumetum: Item Plinius & Mela cum Augustino, & semel Ptolemeus ac Victor Vitenfis: Adrumetum. Prima lectio maxime placet, eo quod Ptolemeus sit Geogr. lib. 4. cap. 3. & lib. 8. Africa. tab. 2. qui eam collocat inter Aphrodisium & Leptim paruum iuxta mare in regione Africa, quam Byzantium vocat Plinius. Ita enim ibi castigandus est) & similiter D. Augustinus de vnit. Ecclesiæ c. 15. pro eo quod legitur: Byzantium: nam D. Hieron. seu potius Beda de locis Aët. Apost. c. 17. Hadrumetum collocat in Byzacio regione Africa, & ipse D. August. epistol. 48. Byzantium legit: Porro Coloniam dictam puto Adrumetum, aut quod à Tyro auctor

Sententia prima.

17. ut populus, teste Solino, aut quod Romani illuc Coloniam deduxerint. Et primum legimus D. Augustinum, dicens baptismum neque hereticorum neque nostrum esse, sed Christi.

18. Nouatus a Thamugade] Placet hac excusationem vulgatorum & D. Augustini lectio, pro illa Cambronensis & Manutii cum Mor. Thamo- gade, aut ceterorum Ms. Thonogade; eo quod in Concilio Hippone- nsi sententiam dicat Lupianus Thamugadensis, & Optati ac Gauden- tii Thamugadensium Episcoporum meminerit D. Augustinus contra Parme- n. lib. 2. c. 4. aut contra Gaudentium lib. 1. c. 1. & Thamugade apud eundem legatur epistola 62. Atque adeo apud Ptolemeum dictis locis ita legendum censo, pro eo quod ibi reperitur in Legione tertia Augusta: Thanucada; praeterquam quod etiam in Cœcil. Carthag. 3. mendose lectum fuerit: Tha- mudatensis. Collocat autem eam iuxta Theuestam, quæ infra Thebeste vocatur.

19. secundum decretum collegarum nostrorum] Eiusdem decreti meminit epistola ad Stephanum Cyprianum, atque adeo & hinc confir- mat nostra sententia de communionē Laicæ ad est, inter Laicos.

20. Nemestianus a Thubunis] Mam. & Mor. Thubunas, ad quod accedunt Ms. 4. legentes: Thabanas, verum placet prius excusationem lectio, quod sit legat D. Augustinus dicti lib. cap. 11. & Cauchy cod. accedit etiam eo, quod legat Cambron. cod. Thucunis. Ptolemeus vero li. 4. c. 2. & in tab. 2. Africa collocat ciuitatem: Thubunam, in Mauritania Caesariensi, haud procul a Germaniâ, Thubunensis autem Cretonensis sub scriptis con- cil. Carthagin. 3. & D. August. epist. 70. aliquod gestum narrat apud Thu- bunis.

21. falsi Christi finit] Ms. quatuor: Christiani. Deserit enim vias Manutius & Morellus: Deseruit. Nobiscum vero legunt idem Ms. & Cauchy cod. accedit & illud Cambronensis: derelinquit. D. etiam Augustinus modo hoc, modo illud legit, diligentissi- me omnes scripturas hic citatas discutens: apud quem proposit legendum: agelli sui, pro eo quod corrupte est habitus: angel sui, nam consentit August. Ms. Qui etiam errat, legit, non errant.

22. & terram destinam] sicut, contrahit autem manibus infructuosa] Hoc illorum videretur, Ms. 4. Cypriani, & vni Augustini, ac Cauchy, pro eo quod Cambronensis cum excusis: & terram destinam] a melle, colligit autem manibus fertiliter. D. Augustinus, excusis, modo illud, modo illud, praeterquam quod legat: consequitur, pro: con- trahit. Vtra lectio sit verior, iudicare nequius, quam locum hunc scriptu- ra nusquam reperire licuerit.

24. utroque sacramento] Manus impositione nempe ut baptisimi, de quibus latius epistola ad Stephanum

25. vni Deus] Non habent quidem istud Ms. praeter Cambronensem neque Mamut, verum quod & Apostolus & D. Augustinus id legat, denique adiciamus.

26. Hæc omnia Ecclesia Catholica loquitur] Contra hic praetermi- si intericam particulam: n. quod neque D. Augustinus neque Ms. habeant. Adiciamus rursus: eos, ex yflem.

27. inestum, idololatricæ, &c.] Hinc patet varias fuisse olimnei Te- stamenti versiones, aliter enim hic, aliter supra Cyprianus.

28. Inuatius a Lambæ] Sine cum diphthongo legat cum Dun. March. & Cauchy sine alter, perinde est. Collocatur autem Lambæ in Numidia a Ptolemeo 2. Africa tab. supra epist. 55. appellata: Lambesia- na Colonia. Vide D. August. cap. 13.

29. Lucius a Castrogalba] Lectionem hanc collegi partim ex Manu- tio partim ex Cambronensi codice, quorum ille: Castrogalba, iste: Cas- trogalba; antea non satis Latine excusis cum duo Aug. & alii Ms. lege- bant: Castrogalba. Sufficit autem fuisse castrum a Galba Caesare ex- structum, praeterquam quod apud Ptolemeum in Africa reperire sit etiam cas- tra Cornelii & Casstra Germanorum. Respondet autem ad rationes huius Aug. dicti libri cap. 14.

30. Circiensis a Cirra] Cirra seu Cirba ciuitatis meminerunt Opta- tus libro 1. contra Parm. & D. August. 3. contra Crescen. c. 26. qui ad eundem li. c. 5. Cirthensem vocat Petilianum contra quem scripsit (quare legendum quoque Cirtenis, apud eundem contra Fulgent. Donat. & Possidium in vita eiusdem, pro eo quod est: Cirensis, & contra Petil. lib. 3. c. 17. ubi est: Cutenis, ac de vinculo. Bapt. c. 17. ubi legitur Coriesis, nam Syluanum, de quo verbi gratia: Cirthensem vocat contra Cresc. lib. 3. c. 27. Idem censo de epistola 150. quæ hodie perperam Circonsibus inscribitur] In Numidia autem & Ptolemei dicti libri c. 3. Coloniam Cirraam Sittianorum cogno- mine, & Ptolemei Cirraam Iuliam & Cirrenses populos collocat, haud procul a Vaga & Laribus, meminit etiam Cirra Salustius in Iugurtha, & Caesar loco citato fuisse eam dici regni Bogudis oppidum opulentissi- mum, de qua etiam late Strabo libro 17. Hodie Constantina nuncupatur.

31. item quæ ad Stephanum] D. August. dicti libri c. 15. ubi huius sen- tentie verba tractat, negat à se vijam epistolam hanc Cypriani ad Ste- phanum, sed altam, in qua nulla mentio hereticorum baptismi, quam nō dubito esse illam quæ est num. 67. Cuius autem hic meminit, habetur su- pra numero 72.

32. Nico medes à Segermis] Huius oppidi nulla vssiam mentio. De sententia ipsa vide D. Augustinus dicti libri c. 16.

33. Munulus a G. rba] Legendum: Munulus, supra diximus: e- pistola 54. Placet etiam magis: Cirba, quod habent Man. & Morel. cum Ms. Cambron. Dun. Marchin. & Cauchy, quam: G. rba, quod cum D. Augustino dicti libri c. 17. codic. excusis & Affliginensis cum Blandin. codice, eo quod Victoris Garbenensis meminerit Optatus contra Parm. lib. 2. & secundum a Garbe nuncupat D. Augustinus contra Cresc. lib. 3. cap. 17. praeterquam quod ipse etiam Aug. Ms. Afflig. prius illud legat.

34. damnationis ira & erroris effectura] Prae aliis placet hac lectio. In excusis & Cambronensis cod. erat: ita & erroris offensa; in aliis Ms. iram & erroris off. etiam apud D. August. excus. ita & erroris offe- ctum, seu effectura; apud eundem Ms. ita & erroris effectura.

35. Secundinus à Cedias] De hac quoque ciuitate nihil compertum habeo. Ms. vero omnes legunt: Cedias, cum Manutio pro eo quod More- lius: Cedias, & excus. cum D. August. dicti lib. c. 8. Chazar, vel: Chazaris. 36. amici appellati sunt ibi Dei, eius dignatione] Ms. quidem praeter Cambronensem cum D. Augustino legimus: de eius dignatione, sed cor- rupte, uti patet ex ipsi D. Aug. v. rbi sequentes: ut ab amicis Dei ba- ptizentur.

37. Felix à Bagai] Lectionem hanc Manutius & Morelji confirmat Cambronensis 10. lex, & D. August. tum dicti libri c. 19. tum contra Parm. lib. 3. c. 4. & contra Cresc. lib. 3. c. 17. ac post collat. c. 19. ubi Bagai] Donatistarum conciliū meminit: item Optatus contra Parmen. lib. 3. cum de Bagaiensi Donato loquitur. Nec dissentiant ceteri Ms. legentes vito scribarum: ab Agai. Antea excusis corrupte: a Bagai, August. Ms. à Bago- ci. Existimo autem hanc eandem esse ciuitatem quæ Vage, nomine colle- ctur a Ptolemeo in Mauritania Caesariensi, vi Graec. scriptum fuerit ab ipso: Βαγαι. & Latine interpretatur: Vagac. postea concretu vatio o- perarum duabus literis in diphthongum. Praeterquam quod dictum Con- cilium Donatistarum nuncupat D. August. li. de Vit. c. 16. Vegetianum, & eiusdem sententia Vagat. nam epistola 151.

38. Polianus à Mileo] Etiam hic cum illis consentiunt Ms. pro eo quod erat: Polianus, & veram hanc esse lectionem patet ex Epiaphro- disii epistola supra 78. & 80. Quare & apud D. August. dicti libri capite 20. ita legendum, & pro: Mileo, quod ibi legitur: Mileo, aut: Miceuo. Nam Mileum oppidum reuocatur ab eodem epistola 168. & Mileta- num Episcopatum Optatum citat contra epistolam Parmen. libri 1. cap. 3. Quare & apud Ptolemeum legendum censo: Mileum, ubi est: Miceum, iuxta Lares in Numidia. Quibus rati perpen- dit, concilium aduersus Pelag. in hac potius ciuitate concessisse, quā in insula Melita, uti plerique opinantur. Praeterquam quod ipsi Patres eius concilij sic alloquantur Innocentium Pontificem Romanum: De concilio Numidia ad te scripta direximus, & inter Numidiam, & Melitan non mare duntaxat, sed & Africa & Byzacium sint intermedia.

39. Theogenes ab Hippone Regio] Cambronensis: Theugenis sed non placet quom illud legat D. Augustinus dicti libri cap. v. legimus primo. Hippo Regius vero quom omnes cum D. August. legimus: Epist. sepositus ipsius Dini Augustini, ciuitas Numidia ad mare sita, & regine Thabarae iuxta Ptolemeum, cuius meminerunt etiam Plinius, Solinus, Mela & Salustius in Iugurtha. Capta a Vandalis & deuastata, teste Viti. lib. 1. ubi lego: Hyppon Regio, pro eo quod est: Regium, iam cum mortuo, uti & in vita ipsius D. Possidii profertur, qui in ea, praeterquam ad huc diu Augusti celebratum, dicit Hippone Concilium. Existimant plerique hodie vocari Bonam.

40. Datius à Badis] Etiam hic in 4. Ms. perperam ex perus salute- rarum diuisione legebatur: ab Adis, nam Bada Colonia reuocatur a Pro- tolemeo in Mauritania Caesariensi, iuxta Zuchabarim, vide responsum D. August. dicti libri c. 22.

41. Succellus ab Abbit Germaniciana] Lectionem hanc Manutius & Morelji cum Ms. praeterquam quod legant: Abbit, confirmat conciliū Carthag. 7. in quo sententiam praefert Candidus Abbitanus Germani- cianorum: castigandus est itaque & D. August. dicti libri cap. 23. ubi cum excusis legitur: a bit Germaniciana, nam habet etiam Ms. illud prius. Ego vero idem esse oppidum Aborinse existimarem, quod enumerat Plinius in Africa: nisi addiderit in dicto concilio, Numidia Proconsulari.

42. Fortunatus à Tuchabori] Sic lego cum Ms. praeter Cambron. eo quod magis accedat ad ciuitatem quam vi modo diximus, Ptolemei in Mauritania Caesar. collocat, nomine: Tuchabori, apud quem etiam re- peritur in Africa montes: Chuzabari.

43. super petram edificauit Ecclesiam] Manutius: super Petrum, sed praeterquam quod Ms. prius legant, etiam id interpretatur D. Augu- stinus dicti libri c. 24. quam distinguunt inter edificare super petram & su- per arenam. Quem secuti cum Ms. recte legunt Morellus & Manutius: Episcopis, pro eo quod erat: Apostolis.

44. Sedatus à Thaburbo] Recte & hoc illi cum Ms. 4. pro eo quod D. Augustinus dicti libri c. 25. cum excusis: Thaborbo. Grauius in margine: Thaborba, aut: Cambron. Thaburba, nam & ipse Augustinus libro post collat. cum Donat. c. 22. Thaborbitani Faustini meminit, Plinius quoque inter Colonias Africae, ex Thaburbo reuocet, & à Ptolemeo ciuitas Thabo- urbo, reperitur haud procul ab Vtrina.

45. velut cancre infecta] Repetui hoc ex Ms. August. pro eo quod e- rat: cancer.

46. Quare omnibus pacificis quidem viribus entendum] Hoc sic interpretatur D. Augustinus: omnibus quidem viribus entendum, sed tamen pacificis: sic nempe, ut neminem qui dissentiat à communis iure (iuxta quod Cyprianus monuerat) amoneamus. Unde patet ge- nuiam esse hanc, tum ipsius, tum Ms. praeter Cambronem. Lectionem, pra illa excus. pacificis quidem viris, Late tractatur illud, quod supra citauimus epistola ad Lubianum de baptismi forma necessa- ria.

74. regno celorum fiet alienus] Verba praecedentia continent, hoc potius legendum cum Manutio & Ms. quam quod habebant excusis: illi, aut D. Augustinus. fiat, neque enim tale quid imprecabatur, qui pacem Ec- clesiae retinebat, quare & sic castigandus quoque D. August. consentiens etiam Ms. cod.

48. Priuatus à Sufetula] Etiam hic castigandus ille hoc patet dicti lib. cap. 26. ex Ms. cod. cum Manutio & Morello, pro eo quod legi- tur cum antea excusis: Sufetula. Nam Sufetula Episcopos in Byzacena provincia Iocundus, sub scriptis concil. Carthagin. & martyrium Sufet- ulensis Praesidij describit Victor Vitenensis li. 2. quare non placet quod ha- bet Cambron. cod. Sulcetula.

49. Priuatus à Sufibus] Camb. Sufibus, ceteri Ms. Sufibus, primum nobis non legit D. August. dicti lib. c. 27. alibi huius nulla mentio.

50. Hortensianus à Taribus] Ms. quidem: Portensianus, sed male, quoniam Hortensianus frequenter fit mentio inter epistolae Cypriani & prius etiam legit D. August. dict. lib. cap. 28. Lares, autem (quod etiam legit apud Salustium in Iugurtha pro eo quod est: Laris) collocat Prolomachus in Numidia iuxta Mireum, uti supra diximus. Laresque etiam civitatis memorat Victor Vicensis lib. 2. quare corrupte legit Camb. cod. à Salariibus.
51. Cassius à Macomadibus] Ms. 4. Cassius à Machomadibus. Verum prius placet, tum quod sic cum Cambrensi codice & excusulat D. August. dict. lib. cap. 29. & in margine: Cassianus, tum quod Macomadiensis Donati mentio est apud eundem lib. 2. contra Crescen. cap. 10. Collocat autem Plinius Macomades in Byzacio, quare & Prolomachus cassigandus, & legendum: Macomada, pro eo quod est: Macodama.
52. sed fidei Domini domesticos] Recens adicio: Domini, ex Ms. quod bis id legit D. Aug.
53. Alius Ianuarius a vico Cassis] Tractat hoc D. Aug. dicti libri cap. 30. Sufpicor autem Vicum Cassis eundem esse, quem Prolomachus Iolcaeram vocat, à qua Cassariensis Mauritania dicta est. De qua latius ita Plinius: Oppidumque ibi celeberrimum Casarea antea vocitata tum Iol, tum regia, à D. Claudio Coloniae iure donata, eiusdem iussu deducit veterani. Repertur hodie regione Argiera, & quidam Bugiam nuncupant.
54. Alius Secundinus à Carpis] Esi Ms. Marchinensis & Duenensis legant: à Carpos, cum Manutius & Morelio, nec multum dissentiat quod habent Affligensis Blandinensis à Carpos, prior lectio D. Augustini dicti libri cap. 3. & excusorum magis placet, eo quod in Africa Carpi oppidum recensetur à Plinio, & Carpi à Prolomacho iuxta Maxulam maritima civitas, cerce & Optatus lib. 2. gesta apud Carpos narrat, & Carpiensis Pentadius 7. concilio Carth. subscripsit.
55. quomodo Christianos faciunt] Aug. Ms. bis non aliud, quam: quomodo fiant.
56. Victorius à Thabraca] Thabraca Colonia sita est iuxta tabul. Ptolom. inter Hippone Regium, & Hippone Diarrhyum, quam Numidia continuit Plinius dicto lib. 2. Prolomachus vero usque ad eam Numidiam extendit. Quare Mela non recte & Hippone Regium & Thabraccam in Africa collocat. In ea olim Thabraccenorum monasterium, cuius meminit Victor Vicensis libro 1. Vide autem D. August. dicti libri cap. 32.
57. vi hereticos appellamus] D. Aug. & Manutius hanc lectionem, confirmant Ms. omnes. Antea erat: & hereticos appellamus.
58. Alius Felix ab Vchina] Vchina, in tabul. Ptolom. adiacet Bagrada fluviis in Carthaginiensi provincia, & inter sex colonias enumerat Vthinam Plinius, D. Aug. dict. lib. cap. 33. sine ascriptione legit cum Ms. Subscripsit & Concil. Arelat. 2. Lampadius Vchina Episcopus.
59. Quercus à Buruch] Ex lectione Manut. & Morel. Buruch obfignatatem litterarum & & colligo illud genuinum esse, pro eo quod excusit D. Aug. dict. lib. cap. 34. Buruc. Nisquam certe alibi huius vestigium, nisi si ab hac die atque Augustus Bureuntinus apud Vithorem i. t. c. i. 60. credula observatione] Placet hac D. Aug. & quatuor Ms. lectio, quia praemittitur: Qui fide viuiamus, Cambrensis cum excusis habebat: sedula.
61. Qui baptizatur à mortuo] Quandoquidem neque excusis neque Ms. hic aut alibi, neque ipse alius locis. D. August. ad iocum: Scitendum tangit mortuum, censo etiam apud illum hoc omittiendum dict. cap. praeteritum quoniam ad ea verba non respondet, nec reparetur in Ms. Augustini cod.
62. de tingentibus loquitur] Cambren tinguentibus.
63. Cassus à Sicca] Sicca (cuius meminit etiam Salustius in Iugurtha) à Plinio Numidia quaeque attribuitur à Prolomacho vero Legioni tertiae Augusti, dicta ab eo Sicca Veneria. Meminit & Sicefensis civitatis Victor Vicensis lib. 2. & Sicefensis Fortunatiani D. Aug. epistola 1. 1. Quare & in primo concilio Carth. ita legendum puto, pro eo quod est: Sincensis Patrius. Atque hic alii quatuor legunt: Faustus, sed primo legit cum Cambren. cod. D. Aug. dict. lib. cap. 25.
64. Ecclesia eius instituta] Hae lectio Manut. confirmatur à D. August. & Ms. praeter Cambrensem antea erat: Ecclesiae eius instituta. Adnotat autem tum dict. cap. tum lib. 3. c. 5. fateri istum, contrariam fuisse ecclesiae consuetudinem.
65. Eucharistus à Thenis] Genuinum esse: Eucharistus, pro eo quod hic & Tomo primo: Eucartus, legitur, dum illi inscribitur epistola 61. colligo tum ex Duenensi & Marchin. cod. sic legitur, tum eo quod legit Affligensis: Eucharistus, & Blandin. Eucharistus, tum denique quod dicta epistola Ms. legitur: Eucartus. Atque Thenis, seu quod legit Prolomachus Thenis, civitas est in Byzacio maritima, iuxta Macomades. De qua sic Strabo libro ultimo: Cepis etiam Caesar primo adortu in insulam, & Thenis urbem maximam.
66. p. temple ut] Ita Ms. cum Manutius, phras. Africana, quare & D. August. sic castigandus dicti libri 6. cap. 30. praesertim consentiente Ms.
67. omni detestatione] Augustin. Ms. communi detestatione.
68. de quorum ore virus non vita] Hae contraria D. August. lectio confirmatur à Ms. 4. & Camb. ad marg. erat dominax: de quorum bap. p. m. n. non vita.
69. Libofus à Vaga] Excusis codices, atque D. August. dicti libri c. 37. legunt: ab Agra, sive: ab Aga, Ms. vero omnes & ex illis Manutius & Morelius prius legunt, sed ipse Augustinus dicti libri c. 37. cap. 6. ubi denno hoc verissimam contrariam consuetudinem probat, habet: Libofus Vagenis. Vaga autem à Prolomacho in Numidia, regione Ciriba collocatur. Vagenis etiam oppidum meminit Plinius & Silius Italicus lib. 3. Agra contra nulla mentio, nisi forte eadem sit quam Caesar com. lib. 5. oppi-

dum Agar vocat, distitum sedecim milibus passuum à Thapso ciuitate cui vicina videtur facere Zertam & Vaccam oppida, quorum etiam Prolomachus meminit.

70. Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo veritati] Nalli quidem hoc habent, Ms. sed donaxat: ego sum consuetudo veritatis, at genuinum esse patet ex eoque D. Aug. loc.

71. nunc baptizate incipiat] Optime hoc primi Manutius & Morelius, nam & Augustinus legit & Ms. antea contrario sensu legebatur, nec nunc, corruptissime.

72. Lucius à Thebeste] Lucius, repoi ex Ms. eo quod in epistola Cypriani plures legantur eius nomina, nemo vero: Leutius, & confirmat quod infra ubi Lucius 62. loco sententiam dicit, praemittitur: Alius. Atque legit quidem Optatus contra Parmen. lib. 2. Thebestia, & Prolomachus collocat Thebestiam in vicia Legione tertia, verum D. Hieronymus in epistola ad Galathas: Praterco (inquit) Thebas Liberi quas in Africa condidit, quae ciuitas nunc Thebestes dicitur. Magis igitur placet: Thebeste, quod habent manuscripti quatuor, tum ob iam dictam eius originem, tum quod diuus Augustus, exc. dicti libri c. 38. cum vulgari excusis legit: Thebeste, & Ms. Thebeste, Cambren. quoque Thebeste.

73. Eugenius ab Ammidera] Ex cognitione litterarum d. & cl. irrepserat mendum apud Diuum Augustinum dicti libri capite trigesimo nono & in vulg. exc. Amadara enim est apud Prolomachum, hanc procul Thebestiam dicta. Atque adeo non placet etiam, quod legunt Afflig. & Blandin. cod. Immedia, praesertim cum nobiscum legat Aug. Ms. qui tamen habet: Eugedus.

74. Item alius Felix ab Amaccura] Accedit magis hae Manut. lectio ad id quod quod habent quatuor Ms. ab Amaccura, pro quo D. Augustin. exc. dicti libri c. 40. ab Accura, Ms. vero & hic prius ext. ab Accura, cambren. cod. ab Hamaccura, Morel. denique: à Maccura. Hinc autem patet, verissimum esse quod dixit Plin. dicti libri initio, Afric. & populatorum & oppidorum nomina in scribilibus esse, praeterquam ipsorum linguis.

75. quia alienus esse non potest] Ita diuus Augustin. & veram esse lectionem ex verbis eius sequentibus colligitur. Alioqui certe magis placeret Ms. 4. & Cofferij illa: quia alienus esse non potest. Antea excusis cum Camb. cod. qualien sunt, nobiscum esse non possunt.

76. Item alius Ianuarius Muzulenis] Sic D. Augustinus dicti libri cap. 41. Manuscripti & excusis omnes praeter Cambrenem qui legit: à Muzucha. Neutrum reperit apud Geographos, nisi forte pro Muzilana populi, quos enumerat Plinius, & collocat ab Audo monte Numidia Australiores Prolomachus Muzilani, legendum sit, aut Muzila, apud Salustium in Iugurtha, ubi est Muzil, seu Muzula.

77. Adelphus à Thafuata] Ruston hic variam exemplaria in litteris b. & u. Nam Ms. 4. cum Manutius illud legunt, nec dissentit Affligensis. illud: Thelafuata D. vero Augustin. dicti lib. c. 42. cum prius excusis Thasbale.

78. quando Ecclesia hereticos non rebaptizat: sed baptizat] Ex D. Augustini responsio confirmatur hae ipsius & Ms. quinquies lectio, antea erat: ab Ecclesia hereticos non rebaptizetur, sed baptizetur.

79. Denetius Aleptimus] Hoc recte Manutius cum Ms. Cypri. & Augustin. exemplariis pro eo quod D. Augustin. dicti libri c. 43. cum antea excusis: Aleptimus, nam vox est more Africano composita, sicut infra vox Leptima-guentis, quorum illud recte interpretatur Canchus: à Lepti minore, hae à lepi magna. Collocatur autem Leptis parua & à Plinio & à Prolomacho in Bizacio maritima, expugnata olim à Iulio Cesare, nostra vero tempore à Carolo quinto Caesare Augusto. Nam tabula Ptolomae praefus mihi persuadent, ut assentiar claris. V. Dn. Cornelio Scheppe, qui Africam oppidum putat esse Leptim paruum, non Aphrodisium, quippe quoniam oram maritimam à Tunero circumscribitur, iuxta Prolomachum primam occurrit Aphrodisium, ac deinde Adrumetum, & tamen in descriptione Tunerensis Regionis prius occurrit Adrumetum, quam Africa. Deinde non ita in mare prominebat Aphrodisium, uti Leptis & hodie Africa.

80. Ecclesia catholicae soli] Ms. non habent: catholicae, sed id legit D. Augustinus.

81. Vincentius à Thibari] Quam supra etiam à Thibarianos scribatur epistola 56. miror Geographos huius non meminisse, nisi sit ciuitas Thuburica aut Thuburica apud Prolomachum in Numidia, aut Thubur Succubara apud diuum Augustinum 9. lib. contra Petri. 3. cap. 34.

82. habemus utique regulam veritatis] D. Aug. dicti libri 8. cap. ultimo: habent.

83. baptizantes eos] Sine hoc legas cum excusis, sive cum Ms. & D. Augustin. tingentes, perinde est, ubi enim est eadem varietas.

84. per manus impositionem in exorcismo] Sic Ms. cum D. Aug. pro eo quod erat: exorcismi, ubi plene ad hac responderet.

85. Marcus à Mactari] Ms. Duenensis Marchin. & Cauchij: Mactari. Afflig. & Blandin. Machri. Primum autem habet Cambrenensis cum excusis, & D. August. libro septimo contra Donatist. c. 2. alibi de hac murum silentium.

86. propterea decreuimus] Ms. decreuimus, at ter illud legit D. Augustus.

87. Sattius à Sicilbba] Legendum: Sattius, non: Stattius, supra diximus epistola LIII. hic autem etiam sic legunt Ms. & accedit quam proxime quod habet diuus Augustinus dicti libri c. 3. Sattius. Placet autem lectio Manutij: Sicilbba, & Augustin. Ms. pra illa Aug. exc. & prius excusis: S e libba, quia in 7. Carthag. concilio subscripsit Praetextatus Sicilbrensis, ubi lego Sicilbhenis.

88. Victor à Gor] Mr. Chor, prius tamen D. August. dicti libri c. 4. Neque vero de hac aliquid habeo, nisi forte sit insula Gerra, quam collocat Prolomachus iuxta Syrtim paruum.

89. Aurelius ab Vtica] Vtica frequens mentio apud Salustium in Jugurtha, & Casarem comm. lib. 5. Hic teste Mela, fatis Catonis insignis, & magnitudine (inquit Strabo libro ultimo) Grandioritate secunda post Carthaginem, & ex excisa Metropolis & receptaculum Romano- rum ad res in Libia gerendas, eodem in sinu quo Carthago, ad alterum ex promontorijs qua sinum faciunt; flumine Bagrada intermedio. Etiam à Phoenicibus seu Tyris (Plinio teste) condita. Et vetustiore Carthagi- ne fuisse, indicat illud Silij Italici liber 3. Prisca sita, veteresque ante arces condita Byssa. Ptolemeus Tybiam nuncupat, neque enim litteram V. habent Graeci, sed cam per T. efferunt, ut recte adnotavit Adolphus Meckerus de veralingua Graece pronuntiatione. Non è Byssarha nuncu- patur. Vide porro responsum dñi Augusti. dicti libri capite quinto.
90. Confessor lambus à Germaniciana] Dñus Augusti. dicti lib. cap. 6. non habet: Confessor, neque 4. Ms. nostri, habet tamen cum excus. Cambren tot. Atqui Germaniciana non fit mentio in concil. Af- ricano, & de Germanitanensibus loquitur Dñus Aug. epistola ad Pan- carium, qua 10. est in appendice Parisiens. Sufficit eandem esse qua Germaniana nominè, apud Ptolemeum sita est in Mauritania Caesariensi, ad flumen Ampagum, qui ab illa Numidiani determinat.
91. Lucianus à Rucuma] Castigandum est etiam sic D. Augusti. cum confitent Ms. pro: Rucumma, dicti lib. cap. 7. Alibi nihil de hoc reperit.
92. baptizandos esse] Tum hic tum supra & infra aliquoties conclu- dit sententias episcoporum Cambra. cod. clausula hac: in pace, non male, utpote ac si hac adiecerint, ut significaret se in pace ecclesiae persisteret velle. Verum nolui in contextum inserere, eo quod neque D. Augusti. neque Ms. alij videri id legant.
93. Pelagianus à Luperciana] Camb. prius exc. D. Augusti. dicti lib. cap. 8. Luperciana, prius vero cum Manus. Ms. lateri.
94. Porto si haereticis] Ms. nostri prae: Cambren. Proinde.]
95. Confessor & Martyr Lader à Midila] Differentiam inter con- fessorem & martyrem latius tractat in habes Tom. 1. epistola 9. Rarum tamen prae: Camb. neque Ms. neque D. Augusti. dicti libri cap. 9. aliud legunt quam: lader à Midila. Atqui Midile quoque nulla mentio alibi, nisi forte sit ea qua Melitidam vocat Ptolemeus iuxta Bullarià in Africa.
96. Item alius Felix à Mazzazana] D. Augusti. dicti lib. cap. 10. Mazzazana cum prius excus. Camb. Marigana. Illud vero cum Morel. Ms. ceteri. Neque vero hinc aliquid certi habeo.
97. Confessor Paulus à Bobba] Hoc substitui ex quatuor Ms. pro eo quod erat: ab Obba; neque enim huius vestigium videri reperit est. Babba apud Plinium, & Baba apud Ptolemeum reperitur in Maurita- nia Tingitana, haud procul à Tamusida. Omnia est autem idem à D. Augusti. dicti lib. 11. cap. 6. & à Ms. prae: Cambren. vox: Confessor, & hic & ubique posita.
98. euacuauit] Quam Ms. cum Augusti. hoc legant & hic & supra ubique, non placet quod habent alij: euacuabit.
99. Confessor Pomponius à Dionisiana] Ita cum Manus. Ms. o- mnes & Augusti. prae: Cambro qui habet: Dionisianalectionem tamen D. Augusti. excus. dicti lib. cap. 12. & prius excusorum: Iosiniana, probabilem facit, quod 7. conc. Carthag. subscripserit Laurentius Iosifanus, nisi forte legendum ibi sit: Iositanus, nam Iosifum recenset Ptole- meus in Mauri. Caesariensi.
100. Confessor Venantius à Thimifa] Ita Ms. quat. & Cambro. Thimifit, pro quo Dñus Augusti. dicti libri cap. 13. & Manus. ac Morel. item excus. ceteri legebant: Tunila. Reperitur quidem apud Ptolemeum & Thimila, vicina Vtica, sed apud eundem reperitur: Thimifa iuxta Caradum fluvium, quae adeo conjicio, veram & Ptolemei & huius loci lectionem esse: Tunila, seu: Thunila, facili est enim librorum error in tanta litterarum similitudine. Est ea ciuitas olim Arabum, nunc Africae Regia, etiam hodie eodem loco sita, insignis memorabili expeditione Caroli quinti Romanorum Caesaris semper Augusti ad annum 1535. qui in ipso eius portu Golettam egregie munivit, cuius Regia potentiam, amplitudinem & populi mores late prosequitur Ioannes Leo Africanus de script. Afr. lib. 5.
101. Aymilius ab Aufuaga] Sic Manus. D. Aug. ex dicti lib. cap. 14. cum antea excus. Aufuagiga. Idem Ms. ab Aufuaga: Cambro. Aufa- ga, ceteri Ms. Aufaga. Aliunde nihil reperire certi potui, malo tamen le- gi per simplex g.
102. accepimus] Provisus sic legendum cum Augusti. & Ms. non autem: accepimus.
103. Saturninus à Victoriana] Vide D. Augustini responsum dicti lib. cap. 15. qui etiam lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. in Victoriana villa minus 30. milibus ab Hippone distante, memoriam dicit fuisse Gerustij & Protasti ma- tyrum, & miraculum ibi factum narrat. Videtur itaque illa antea ciuitas fuisse. Nam & restituit Victorianensis mentionem facit epistola 166.
104. Alius confessor Saturninus à Thucca] Cambro. Tugga, ceteri Ms. Thucca, verum aut: Thucca, legendum cum Manus. aut: Tue- ca, cum Dño Augustino dicti lib. c. 16. nam dñs eius nominis ciuitates reperitur apud Ptolemeum, altera in Mauritania Caesariensi, altera in Numidia ad flumen Rubricatum, unde & infra, qui 77. sententiam dixit, cognominatur Honoratus à Tueca
105. In hunc Mreion blasphemant] Hoc ex dño Augustino & quin- que manuscriptis substitui, pro eo quod erat in Cambrensi codice, & excusis: Marconita blasphemant. Vide autem hac de re epistolam ad Iubaianum.
106. Macellus à Zama] Zamen se oppidum collocatur à Plinio in Africa, & Zama maior à Ptolemeo, quantum suspicor ad distinctionem Azame seu potius alterius Zamæ in Numidia. Illam autem recte dicit Strabo fuisse Iuba Regiam, est enim eius rei locales rebus Caesar comm.

- lib. 5. Vbi sibi dedit à Zamenibus narrat: Quare & dum de superius à Casare oppidis loquitur Strabo, pro legendum: Zama, pro eo quod est: Zagma, Vide responsum D. Augusti. dicti lib. c. 17.
107. Confessor Hircenus ab Vlulis] Aspiratorem adieci ex Ms. Qui quamquam conformiter cum excusis legant: Vlulis, nec multum dissentiat illud Cambren. Vludis, conio: tamen legendum. & Vlulis, seu: Vvlulis. Nam & Vzulesis episcopus Cassianus subscripsit Carthag. concil. 1. ac Theodori Vslensis meminit D. Aug. contra Cresc. lib. 3. c. 19. Ptolemeus quoque Vslum haud procul à minori Syri collocat. Ita enim legendum pro eo quod est: Vlla, patet ex voce Græca: Ὀυλλία, quam legi illic testatur Vives in Aug.
108. Sideo Ecclesia, &c.] Ita D. Aug. dicti lib. 7. contra Donat. c. 18. & Ms. cum excus. prae: Cambren. qui longe aliter legit: Si in fide Ec- clesiae haereticus non baptizet, quomodo dicitur baptizatus in haer- esi manens;
109. Donatus à Cybaliana] Cum T. hanc vocem legunt manuscri- pti, & eo acceda Cambren. illud Gubaliana. Alibi nihil de hac repe- ri, praeterquam apud D. Augustinum, qui dicti libri cap. 19. cum alijs ex- catis legit: Cibaliana.
110. Zozimus à Tharassa] Hoc ex Ms. Affligin. Dñen. & Cauchii cum dño Augustino li. 3. contra Donat. c. 7. pro eo quod dñi: Zolimus. Pro: Tharassa, solus Cambrenensis: Tharal, neutrum reperit apud Geo- graphos. D. Aug. responsum etiam habet dicti lib. 7. c. 20.
111. Iulius à Telepe] Ms. Telepe, Cambro. Telepe, sed prius habet Dñus Augusti. dicti lib. cap. 21. & accedit quod Synodo Milesi- tane subscripserit Donatianus Telepiensis (pro quo lego: Telepiensis) prima sedis Bizacene provinciae. Quare miror nullam huius apud Pliniu- am Ptolemeum mentionem fieri, nisi forte sit eadem quam Zolapianum vocat iste, & regione Macedonia.
112. Confessor Paulus à Timida Regia] Constanti sic Dñus Au- gusti. dicti lib. cap. 22. & ceteri omnes. Negio an eandem sit, quae apud Ptolemeum Timica nominè, sita est iuxta Zaniam maiorem, Propius autem accedit Thirrida apud Salustium in Iugurtha
113. Geminus à Furnis] Vide supra epistolam ad Furnianum num. 66. Atqui de Furnis nulla mentio, praeterquam apud Viti. Viti. Viti legi- tur Manuscriptis Vicitiana incensum in porta Fornitana. Nam sic lego, pro eo quod ibi est: Fornitana. Dñus Augusti. hoc tractat dicti lib. cap. 23.
114. Rogatianus à Noua] Tractat hoc libellum Dñus Aug. cap. 24. Coniuncto autem nomini eandem esse, quam episcopus notum Plinium, & Oppidionem Ptolemeum num. 3. pat. in Mauritania Caesariensi.
115. Confessor Therapius à Bulla] Denno addidimus aspirationem ex Ms. cum Dño Augustino dicti lib. cap. 25. Bulla autem duplex recen- setur à Ptolemeo, nempe in Numidia Bulla regia (nam sic legendum con- jicio ex Plinio pro eo quod est: Bullaria) & in Africa Bulla moysa. Ceteri Bullensis Regiensis Episcopus subscripsit Concilij Carthag. Sufficit eandem esse à qua Villaregensis Candidus nuncupatur, apud D. Aug. contra Cresc. lib. 2. cap. 10. & fortassis apud Opt. contra Parm. lib. 2. pro Ballicanus, Bonifacius, legendum est Bullitanus.
116. Item alius Lucius à Membresia] Vices hanc dictionem lego, tum quod 4. Ms. legant: Membresia, tum quod Dñus Augusti. lib. 3. contra epist. Parm. cap. 6. Saluti Membresiani meminit. Tractat vero ipse huius loci verba, sepe dicti lib. cap. 26.
117. Item alius Felix à Buslaceni] Cambren. Buslaceni, Mor. Buslacen, cum Augusti. lib. 3. contra Donat. c. 8. Idem tamen legi lib. 7. c. 27. ab Vlaccenis, sine iuxta Ms. à Buslaccenis, Ms. Elandin. & Marcinus ab Vlb acceni, Dñen. ab Vlacceni. Affligin ab Vstrolacceni, & quae adeo ut mara conuertitur hic sit opus. Fortassis legend- um: ab Vsal colonia, quam Vtica vicinam dicit D. Augustinus de ciuitate Dei lib. 22. c. 18. miraculo dñi Stephani illustrem, & Vsalum vocatur à Plinio: aut quod malim à Bylacena, quae collocatur à Ptole- meo in Bylacio, cuius episcopi martyrium describit Victor Vicensis li- bro 2.
118. Alius Saturninus ab Auitinis] Provisus aut hoc modo legendum cum Manus. & quinque manuscriptis, aut cum Cambrensi: ab Aui- tinis. Nam de crudelitate Abitinensium Donatistarum, conqueritur D. Augusti. lib. 3. contra epist. Parmos. c. ult. & Auita ciuitas collocatur à Ptolemeo in provincia Carthaginiensi. De ipsa autem loqui eos, conuen- tit vicinitas litterarum V. & B. Quare & D. Augusti. sic castigandus di- citi lib. contra Don. c. 28. ubi legit sicut olim exc. ab itinis, neque placet etiam quod habet Morelius: à Vitisinis.
119. Quintus ab Aggya] Sic Manus. & Morel. Antea exc. cum Cam- brenensi & D. Augusti. dicti lib. c. 29. ab Aggya, ceteri Ms. ab Achia Sufficit esse alteram duarum Vrbiū in Mauritania Caesar. quarum vna Ausia, altera vocatur Augula.
120. Alius Iulianus à Marcelliana] Ita etiam illi ex Ms. antea erat: Marcellina, forte eadem est quam Mallianam vocat dñus Augustinus epistola 74. & Manlium Ptolemeus in Africa. Tractat illa hoc verba dicti lib. contra Donat. c. 30. ubi Ms. legit: à Marcellina.
121. Tenax ab Horreis celia] Ms. 4. hic Victoriam legunt, & Tenax ascribunt quod sequitur, verum nobiscum Cambrensi cedet: & dñus Augustinus, dicti libri cap. 31. Qui Horreificia: una voce legit quod, duabus, Ms. cum excusis vulgatis, Manus. vero & Morel. Horreus ce- lianis; omnes autem cum aspiratione. De hac intelligo quod in 7. concilio Carthag. subscripsit Hilarius Orreocenensis, seu Orreocenensis, & in concilio Arelat. 2. ac Ephes. 2. Orreocenensis episcopi ex Bylacio ubi ta- men nullum nomen est apud Ptolemeum, quod aliquis quae huc spectare videtur, praeter Orbitum.
122. Confessor alius Victor ab Affuriz] Sine legas: Affuris, cum D. Augusti. dicti libri c. 32. Cambro. cod. & excusis, sine: Affuris, cuius hu- & supra epistola 64. ceteri Ms. non moror. Meminit Affuriani, Pre- sextati iūm Dñus Augustinus lib. 1. con. Episcipam Parmen. c. 4.

CONCILII CARTHAGINIENSIS.

237

69 Affuriana civitatis contra Petil. li. 2. cap. 1. atq. adeo apud Victorium Vi-
centem li. 2. consilio legendi: Affuriana, pro eo quod est. Zuritana. Col-
locatur autē Affuriana à Ptolomeo, haud procul ab Amadara, de qua supra.
123. Donatus à Caple. Ms. 4. Donatus à Cable, sed prius habet D.
Aug. dict. lib. cap. 32. & genuinum est, quia alioqui adderetur: Alius. At-
qui teste Strabone & Salustio (nam ipse Caesar non meminit inter ceteras
deleta est Gaspia bello ultimo Africano, ubi lugurtha thesauri & ann. Ca-
psitans quoque recenset Plinius.
70 124. Martyr de schismaticis, Verulus à Ruscicade. Quod etiam a-
libi adnotavimus, prater nomen schismaticum aliud non habent Ms. 4. me-
que D. Aug. dict. li. c. 33. & illud de schismaticis, non habet etiā Cau-
chig codex. Si legamus autem, sensus est, quod alij de hæreticis, istum solum
de schismaticis dixisse, & sic vox: Martyr, subijcienda, aut quod Verulus
prius schismaticus, postea martyr fuerit. Neque vero placet, quod habent
quatuor Ms. à Ruscica, nam Ruscicade maritima est Numidia civitas
Ptolomeo & Plinio, Mela vero Africa non recte tribuit. Apud quem in
Mauritania Casariensi pro eo quod Ruscicade, legendum: Ruscicura,
quod Ruscicorum Ptolomeo & Ruscierum Plinio dicitur: quod vel ex 7.
Syn. manifestum est, ubi (subscribit ex Mauritania Casariensi) Nuclius Ru-
scicariensis Episcopus. De illa porro fuit Victor ille à Ruscicade, seu Ruscic-
adensis, cuius meminerunt Optatus contra Parmen. lib. 1. & D. Aug. con-
tra Cresc. lib. 2. c. 27. ac de vici. Baptis. c. 17. nam ibi sic legendum, pro eo
quod est Ruscicariensis, & quod est libro contra Fulgent. Donatist. Ruscic-
adensis. Quidam esse volunt eam, que hodie Astora nuncupatur.
125. quicquid habuit amitte. Nisi D. Aug. etiam Ms. legeret: qui
quod habuit, cum Cambr. codice. & Cauchio, magis placeret vulgata le-
ctio: quicquid habuit, aut quatuor Ms. quod habuit, dextat.
71 126. Pudencianus à Cuiculi. Ms. quinq. à Culculis, Cambr. à Vi-
culi. Nescio an huius civitatis fuerit episcopus, qui concilio 2. Carthag.
subscribit Nicajus Calustianus, & c. ac 7. Vincentius. Apud Plinium &
Ptolomeum nulla cum hac similitudo, praterquam illa in Mauritania
Casariensi, cui nomen Igepiti seu Igegli. vide tractata hæc apud D. Au-
gustinum dicti libri c. 35.
72 127. Martyr Petrus de Hyppone Diarrhyto. Peram hanc esse le-
ctionem prævulgata, & D. Aug. dict. lib. c. 36. & rursum Ms. Diarrito,
aut aliorum Diarrito, patet ex verbis his Plinij: Hypponem dilatum vo-
cant Diarrhyton, à Græcis dictam propter aquarum irriguam, & similiter
Ptol. ad mare cam collocans, ac Mela, vixit quæ à voce græca Diar-
rho, & dei tuetur.
73 128. Item alius Lucius ab Aufafa. Sic constanter Ms. etiam Augu-
stin. cum Manutio, pro eo quod D. Aug. excus. dict. lib. cap. 37. cum aliis excusis:
Aufafa, & rectius. Ipse enim Aug. lib. 3. contra Cresc. cap. 19. & 33. me-
minit Salutii Aufaphensis, ac lib. 4. c. 4. ubi perperam legatur Aufaphensis.
74 129. Item alius Felix à Gurgibus. Nihil de hac repert. Vide D.
Augustin. dicti libri c. 38.
75 130. Puffillus à Lamasba. Neque huius sit alicubi mentio, nisi forte
sit ea, que Lamedia Ptolomeo dicitur. Vide ibidem Augustin. c. 34.
76 131. Martyr Saluianus à Gazafalla. Cambr. Gauzafalla, Afflig.
& Blandin. Gaiafalia, Dumen. Gaiaufalia, Marchin. & Cauchis:
Gaiaufalia, sed primam omnium habet cum excusis D. Aug. etiam Ms.
dict. lib. cap. 30. & magis ad illud accedit civitas Gausaphna sita apud
Ptolomeum in Numidia.
77 132. Honoratus à Tucça. Rursum Cambr. Tagga, & alij Ms.
Thucca: verum prius habet D. Aug. dict. lib. cap. 31. & de duplici Tucça
supra diximus. Quare & sic etiam ille castigandus 3. lib. contra Donatist.
c. 9. ubi perperam legitur: Actucca, præsertim cum Ms. Aug. habeat: à
Tucça.

133. Victor ab Octauo. Sic D. Aug. excus. dict. li. c. 42. cum excusis.
Ms. vero & Cambr. Octaua, ceteri Ms. Octauo. Octauensis autem loci
meminit Optatus contra Parm. lib. 3.
134. Confessor Clarus à Mascula. Tractat hoc ibidem D. Aug. cap.
43. & meminit Donati Masculitani lib. 3. contra Cresc. ca. 27. Vocatur
à Ptolomeo Mascula, & duplicem ponit in Africa, veterem prope Carthag.
& alteram è regione Carthagini iuxta Carpos. Quare & apud Plinium
lego: Mascula, pro eo quod est: Masculla. Concilio etiam hinc apud Vi-
centem Vitensem lib. 1. legendum: Masculitani, pro eo quod est: Mas-
culitani litus, est enim hæc maritima, & similiter in conc. Hyppon. & 3.
Carth. Masculitani Episcopus fuisse puto, qui nuncupantur Massylitani.
135. Secundianus à Tambeis. Placet magis hæc Ms. etiam Aug. le-
ctio, quam aliorum: Tambis, ob. vulg. & excus. D. Aug. dict. lib. c. 44.
lectionem à Thabeis, collocatur Thabes mons (fortassis aliquando ci-
uitas) in extrema Numidia parte, etiam Thabena civitatis meminit
Caesar comment. lib. 5. & Tabena quoque civitas legitur apud Ptolomeum
in Byzancio.
136. Item alius Aurelius à Chullabi. Recte hoc substituerunt Manu.
& Morel. pro eo quod cum excusis habet D. Aug. dict. lib. cap. 45. à Cil-
iani, siue iuxta Ms. Cillau: quia accedunt quam proxime Ms. quorum
Cambr. Cullabi, Dumen. Chubabi, alij tres: Chubali. Civitas est Nu-
midia, que Plinio Chulli, Ptolomeo Culcua dicitur, de qua etiam in hæc
verba Solinus: Urbes in Numidia plurime, sed Cirta eminet in hæc
Chulli, purpuratio suo Tyris velleribus comparata. Sic enim illum casti-
go pro eo quod corruptissime legitur: Circa eminet Denichulli, & cer.
137. sin: ecclesiæ baptismo. Sive hoc legas cum excusis & Angli. siue
cum Ms. in Ecclesiæ baptismo, sensus constat, Cambr. vtrique omittit.
138. Litteris à Gemellis. Sic Ms. hic & apud D. Aug. cum Manu. &
Morel. & epistola 77. Ms. & excus. omnes, pro eo quod exc. Cyp. & D.
Aug. dict. lib. c. 46. Litteris. De Gemellis nihil compertum habeo.
139. Natalis ab Oca. Recte iste tam pro se quam pro Sabratenis, &
Leptimagnensis episcopis sententiam dixit, quia tres eas civitates Tripo-
lim constituisse provinciam, testis est in hæc verba Solinus: Archi Tripolim
lingua sua signant, de trium urbium numero, Oca, Sabrata, Leptis ma-
gna. Ita enim eundem castigo, pro eo quod erat mendosissime: Archi & c.
Numero 1. Labratem Leptis. Magna e. Nam & à Ptolomeo haud pro-
cul à se inimic collocantur tres illæ, præterquam quod legat: Sabathra,
sed perperam mea sententia, quod & Plinius nobiscum legat: Sabathra,
nisdem sit Silius Italicus lib. 3. Sabrata cum Tyrim vulgus Saranag.
Leptis, Ocaque, Trinacris. Afris permixta coloni. Item victor Vricensis
inter Tripolitanos Episcopos numerat libro 1. Pices Sabratenum & Cre-
sconium Oensem. Ita enim lego pro eo quod erat: Vicjabratenii & Cresc.
Eusem. Oca enim etiam reperitur apud Melam, & apud Plinium Oensis
civitas. Leptis tum apud illum tum apud Plinium, Scrabonem, & Salu-
stium inter duas Syrtis collocatur. Quare & hic & apud D. Aug. dict. li.
c. 47. Vera lectio est: Natalis ab Oca, non à Boca. Item recte inter-
pretatus est Leptimagnensem Cauchius à Lepti magna.
140. Iunius à Neapoli. Cambr. Ianuarius, sed prior est gemina, eo
quod non premitatur. Alius, Atqui Neapolim quidem vocatam Leptim
maiorem, testantur Plinius, Strabo, & Ptolomeus, sed idem cum Mela
alteram recensent Neapolim, & collocatur à Ptolomeo iuxta Carabin
ad mare, cuius & apud Caesarem mentio comm. lib. 5. & etiam hodie ex-
stat 12. à Tunato miliario. Eiusdem civitatis episcopum fuisse censo, qui
7. concilio Carthag. subscripsit. Vido responsum D. Aug. dicti libri ca-
pito vigesimo octavo.
141. Confessor & martyr Cyprianus. Rursum præter Cambronem
sem non habent Ms. illud: Confessor & Martyr, neq. D. Aug. dict. li. c. 29.

FINIS TOMI SECVNDI OPERVM DIVI CYPRIANI.

Vistatui has adnotationes de Mandato Reverendissimi Domini Episcopi Brugen-
sibus, & repertis
Catholicas ac dignas quod typis tradantur.

Franciscus vanden Heede,
Offic. Brugen.

INDEX TOMI SECVNDI AL- phabeticus.

De Bono Patientia.
Concilium Carthag'niense de baptizandis hæreticis.
Ad Demetrianum.
De Disciplina & Habitu Virginum.
Ad Fortunatum de exhortatione Martyrij.
De Idolorum vanitate.
De Lapsis.
De Mortalitate.
De Opere & Eleemosynis.
De Oratione Dominica.
Ad Quirinum Testimoniorum liber primus.
Ad eundem Testimoniorum liber secundus.
Ad eundem Testimoniorum liber tertius.
De Vnitate Ecclesiæ Catholicæ.
De Zelo & Liure.

183
228
163
135
192
169
141
173
178
156
200
205
216
149
188